

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra tělesné výchovy a sportu

Projekt environmentální výchovy v předškolním vzdělávání

Bakalářská práce

Autor: Pavlína Umáčená
Studijní program: B0112A300001 - Učitelství pro mateřské školy
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: Mgr. Dana Urbanová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Dita Culková, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Pavlína Umáčená

Studium: P16P0482

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Název bakalářské práce: **Projekt environmentální výchovy v předškolním vzdělávání**

Název bakalářské práce AJ: Environmental education project in pre-school education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je vytvoření a ověření projektu se zaměřením na environmentální výchovu v mateřské škole. Práce se řeší problematiku environmentální výchovy a pohybu v návaznosti na RVP PV. Metody: tvorba projektu, ověření v praxi s následnou evaluací.

LEBLOVÁ Eliška (2012). Environmentální výchova v mateřské škole. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0094-9 MATĚJČEK Tomáš (2007). Ekologická a environmentální výchova. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti. ISBN 978-80-86034-72-0 DVOŘÁKOVÁ Hana (2009). Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání. Praha: Raabe. ISBN 978-80-86307-88-6 MĚKOTA Karel, CUBEREK Roman (2007). Pohybové dovednosti činnosti výkony. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-1728-8

Garantující pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Dana Urbanová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Dita Culková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne

.....

Podpis autora

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Podpis autora

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce Mgr. Daně Urbanové, Ph. D. za trpělivé a odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování mé práce poskytla. Dále děkuji Mateřské škole Březinka za možnost realizovat praktickou část bakalářské práce v jejich institutu a vřelé přijetí do kolektivu mateřské školy.

Anotace

Cílem bakalářské práce je vytvořit projekt environmentální výchovy pro mateřskou školu a jeho následné ověření ve výchovně vzdělávacím procesu mateřské školy.

V teoretické části se bakalářská práce zabývá teoretickými východisky environmentální výchovy a jejím začleněním do výchovně vzdělávacího procesu v rámci závazných dokumentů vycházejících z předškolního vzdělávání.

Praktická část obsahuje návrh projektu environmentální výchovy pro mateřskou školu, jeho ověření v praxi a zhodnocení na základě sebereflexe.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání, environmentální výchova, projekt, rámcový vzdělávací program

Annotation

The aim of the bachelor thesis is to create a project of environmental education for kindergarten and its subsequent verification in the educational process of kindergarten.

In the theoretical part, the bachelor thesis deals with the theoretical basis of environmental education and its integration into the educational process within binding documents based on preschool education.

The practical part contains a proposal of environmental education project for kindergarten, its verification in practice and evaluation based on self-reflection.

Keywords: preschool education, environmental education, project, the general educational program

Obsah

Úvod	9
1 Teoretická část	11
1.1 Vymezení vybraných pojmů	11
1.2 Rámcový vzdělávací program a environmentální výchova	13
1.3 Environmentální výchova	16
1.3.1 Historie environmentální výchovy	16
1.4 Definice Environmentální výchovy	17
1.5 Předškolní věk.....	17
1.5.1 Vývoj kognitivních funkcí v předškolním věku	18
1.5.2 Tělesný a pohybový rozvoj dítěte v předškolním věku	19
2 Cíl, úkoly, metody	23
3 Návrh projektu	25
3.1 Vlastní projekt	25
3.2 Pilotní ověření projektu	38
4 Diskuze k navrhovanému projektu	52
5 Závěr	53
Summary	55
Referenční seznam	56
Seznam příloh	58
Seznam obrázků	59

Úvod

„Vše v přírodě – každá květina, každý strom a každé zvíře nás může mnohému naučit.“

Eckhart Tolle

Příroda je něco, co je nám již od narození dáno a poskytováno. Něco, co mnozí z nás považují za „věc“ zcela samozřejmou. Jak již samotný citát napovídá, příroda je však především zdrojem veškerého našeho učení a vědění. Právě pro správný vývoj jedince je důležité takové prostředí, které podněcuje jeho smysly, dává mu možnost se individuálně rozvíjet, poznávat různé materiály či zákonitosti a prožívat je všemi svými smysly. V dnešní společnosti se vytvořením takového prostředí zhošťují zejména mateřské školy, jejichž úkolem je všestranný a harmonický vývoj dítěte. Společnost se stále více izoluje od přírody jako takové a sdružuje se ve městech, kde tento blízký kontakt s přírodou chybí.

Ve své práci se tedy zabývám tím, jak prostřednictvím vhodně vypracovaného projektu environmentální výchovy přiblížit svět přírody dětem v mateřské škole. Jelikož dnešním dětem chybí i dostatek pohybu, chtěla jsem vytvořit projekt, který bude environmentálně zaměřen a co nejvíce využívat pohybových aktivit v rámci plnění jednotlivých environmentálních činností.

Cílem mé bakalářské práce je tedy vypracovat projekt environmentální výchovy a následně jeho ověření ve výchovně vzdělávacím procesu ve vybrané mateřské škole. Dílčími cíli je získat především povědomí o této problematice, o přírodních zákonitostech a o světě zvířat a rostlin. V teoretické části bakalářské práce představuji zejména teoretická východiska environmentální výchovy a pojmy, které se k ní pojí. Zabývá se nejen vybranými pojmy environmentální výchovy, ale také historickým kontextem vzniku a vývoje environmentální výchovy v České republice. Také se ve své práci zmiňuji o zařazení environmentální výchovy v oblasti Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání.

Neboť svou práci soustředím i na pohybové aktivity dítěte, zmiňuji v teoretické části i specifika předškolního věku. Věnuji se kognitivnímu vývoji dítěte, především pak procesu vnímání. V následující podkapitole rozvádím tělesný a pohybový rozvoj předškolního dítěte. Mimo jiné zmiňuji i nevhodné cviky pro děti tohoto věku, které se v dnešní době často objevují.

V neposlední řadě jsem připomenula samotný význam projektové výuky, jako formy výchovně-vzdělávacího procesu, její specifika, klady i zápory.

Praktická část práce volně navazuje na teoretická východiska bakalářské práce. Poskytuji zde návrh environmentálního projektu pro mateřskou školu, který je vypracován v rozmezí jednoho měsíce. Projekt je rozdělen na 4 podtémata, kdy ke každému podávám nabídku činností. V praxi byla realizována první dvě podtémata, k nimž uvádím popis jednotlivých činností v rámci těchto dní. Součástí praktické části je vždy i evaluace jednotlivých dní, kde zachycuji poznatky ke konkrétním činnostem. Na závěr uvádím sebereflexi, ve které zhodnocuji vlastní pedagogickou činnost, připravenost na jednotlivé činnosti a průběh jejich realizace.

1 Teoretická část

1.1 Vymezení vybraných pojmů

Abychom se mohli blíže věnovat tomuto tématu a pochopit cíle a záměry projektů environmentální výchovy, je nutné si představit jednotlivé pojmy, které se s tím neodmyslitelně pojí. Jedním z těchto pojmů, který se objevuje v souvislosti s environmentální výchovou, je právě ekologie.

Ekologie je definována jako věda, která se zabývá vztahy mezi organismy a jejich prostředím, ale také vztahem organismů navzájem. Jako samostatná vědní disciplína se objevila v roce 1910. Jednalo se však spíše o formální uznání tohoto oboru zkoumání, který byl do té doby pouze součástí oboru biologie, jakožto vědy o životě a živých organismech. Vznik samotného pojmu ekologie pak spojujeme se jménem Emil Hackel, německým biologem, který tento pojem poprvé použil. Ekologie zkoumá jednotlivé přeměny a toky energie, hmoty a informací živých organismů v prostředí, které nazýváme ekosystémem.

„Ekologická výchova je pak obor, který rámec přírodovědy přesahuje. Jejím základem je zkoumání vztahů mezi organismy a jejich prostředím. V minulosti se zaměřovala pouze na osvětu a ochranu vzácných druhů“ (Léblová, 2012, s. 15).

O ekologii se často mluví v souvislosti s ochranou životního prostředí. Ekologie jako taková však není naukou o ochraně životního prostředí. Tu nazýváme environmentalistikou a z ekologie vychází. Environmentalistika je aplikovanou disciplínou, která se zabývá faktory poškozující životní prostředí a způsoby, jak těmto faktorům zamezit a životní prostředí chránit.

Environmentální výchova je pak termínem zavedeným na konci devadesátých let dvacátého století ministerstvem životního prostředí. Představuje nám způsoby, jakými dosáhneme pozitivních změn v životním prostředí, ale také odkrývá dopady lidské činnosti, které pustoší a ničí život na Zemi. Cílem je vybudovat pozitivní vztah jedince k prostředí a vést ho k potřebě ho aktivně ochraňovat. *„Věnuje se budování správných hodnot, postojů a kompetencí k péči o přírodu, připravenosti k angažovanému jednání. Součástí těchto postojů by mělo být i to, aby se člověk uměl omezit, odříct si, vzdát se něčeho ve prospěch budoucnosti naší planety“* (Léblová, 2012, s. 16). Jde o schopnost vést bohatý život navzdory tomu, že užíváme pouze skromných prostředků k jeho dosažení. Již samotné výzkumy prokazují, že tato citlivost k přírodě se formuje prostřednictvím přímého kontaktu s přírodním prostředím v útlém věku.

Realizace environmentální výchovy v předškolním vzdělávání je nám sice stanovena školským vzdělávacím zákonem, my však musíme pochopit její podstatu a důležitost, ne ji uchopit pouze jako nutný požadavek vyššího orgánu. Environmentální výchova v předškolním vzdělávání nabízí dětem možnost pozorovat přírodu a přírodní úkazy z bezprostřední blízkosti a mimo jiné ji vnímat všemi svými smysly. Jak již víme, příroda je nám jedním z největších učitelů a vytváří nám prostor pro osvojení si základních znalostí. Je tedy nanejvýš důležité podněcovat v dětech zájem o přírodu a podporovat rozvoj pozitivního vztahu k ní. Děti se učí odpovědnosti ve spojitosti se svým konáním a životním prostředím.

„Výchova k udržitelnému rozvoji je další termín používaný ve světě. Rozumíme jím odmítnutí konzumu a přijetí zdravého životního stylu. Předpokládá široké a hluboké pochopení zákonitostí vývoje společnosti v oblasti sociální, ekonomické, kulturní“ (Lébllová, 2012, s. 16). Organizace OSN chápe udržitelný rozvoj jako jakousi vizi, jejíž součástí je populace lidí, zvířat a rostlin, ekosystému či přírodních zdrojů, ale mimo jiné i boj za lidská práva, rovnost pohlaví a možnost vzdělání pro všechny či boj proti chudobě. Všechny tyto cíle jsou výsledkem procesu vyjednávání trvajícím tři roky, který započal v roce 2012 na Konferenci OSN a kterého se účastnily všechny členské státy OSN. (Organizace spojených národů, 3.2.2019)

Protože se v rámci svého projektu snažím o spojení environmentální výchovy s pohybovými aktivitami v mateřské škole, je nutné si vysvětlit i některé z pojmů souvisejícími právě s pohybovou činností.

Pohybovou činnost definujeme jako *„specifický druh jasně vymezeného pohybového jednání, které je projevem určitých pohybových schopností, dovedností a vědomostí“* (Frömel, Novosad a Svozil, 1999, 131).

Pohybovou aktivitou pak chápeme kterýkoli tělesný pohyb zajištěný aktivací kosterního svalstva, který vede ke zvýšení energického výdeje jedince (Miklánková, 2009). Pohybová aktivita je velmi důležitá pro udržení fyzické kondice jedince a zdravého životního stylu. Nejde v tomto případě pouze o sportovní aktivity, nýbrž o všechny typy tělesného pohybu. Dle charakteru pak můžeme pohybové aktivity dělit na vytrvalostní, rychlostní a silové.

Dále můžeme rozlišovat aktivitu dle připravenosti na organizovanou či spontánní. Organizovaná pohybová aktivita probíhá pod vedením pedagoga, cvičitele či trenéra, zatímco spontánní pohybová aktivita je volná, bez jakéhokoli pedagogického vedení, obvykle realizovaná ve volném čase (Miklánková, 2009).

1.2 Rámcový vzdělávací program a environmentální výchova

Environmentální výchova je jakožto metodický pokyn legislativně stanovena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Jedná se o zákon č. 16745/2008-22 platný ze dne 27.10.2008, který poskytuje zřizovatelům a ředitelům škol či školských zařízení informace o environmentálním vzdělávání a výchově (EVVO) a předkládá vhodné postupy pro její úspěšnou realizaci. V rámci tohoto přístupu se rozumí všestranně rozvíjet jednotlivé klíčové kompetence, které úzce souvisí s budováním vzájemných vztahů mezi životním prostředím a člověkem (MŠMT, 2018).

Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání (RVP PV) je definován pěti vzdělávacími oblastmi, mezi které patří oblast dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost a dítě a svět. Každá tato oblast obsahuje své dílčí cíle, vzdělávací nabídku, očekávané výstupy a také rizika plnění těchto cílů. Dílčí cíle představují konkrétní záměry, které přísluší dané vzdělávací oblasti, které by měl pedagog v rámci svého plnění sledovat. Vzdělávací nabídkou se pak rozumí soubor konkrétních praktických i rozumových činností vedoucích k naplnění daných cílů. Očekávané výstupy představují předpokládané výsledky, kterých by mohlo dítě při odchodu z mateřské školy pravděpodobně dosáhnout. Nicméně dosažení těchto výstupů není pro dítě povinností. Každé dítě se vyvíjí individuálně a nelze tedy brát dosažení těchto výstupů jako závazné pro daný věk (MŠMT, 2018).

Jak již samotné RVP PV stanovuje, environmentální výchova by měla být realizována prostřednictvím aktivit v rámci všech pěti vzdělávacích oblastí, nejvíce se mu však věnuje poslední vzdělávací oblast Dítě a svět. Cílem pedagoga v této vzdělávací oblasti je rozvíjet u dítěte zájem o svět kolem něj a o dění v něm, povědomí o tom, jaký vliv má lidstvo na životní prostředí, a to jak ve smyslu dopadu na naše blízké okolí, ale i v měřítku celosvětovém.

Mezi dílčí vzdělávací cíle stanovenými RVP PV patří například:

- seznámení s okolním prostředím a místem, ve kterém dítě žije a vést k pozitivními vztahu vzhledem k němu
- získat povědomí o přírodním, kulturním a technickém prostředí, o jejich rozmanitosti a proměnlivosti
- poznání jiných kultur

- získávání poznatků a dovedností ve spojení s péčí o okolí při vytváření zdravého a bezpečného prostředí a ochranou dítěte před jeho nepříznivými vlivy
- schopnost přizpůsobení se vnějším podmínkám a jejich změnám (MŠMT, 2018).

Vzdělávací nabídka pak tedy představuje to, co pedagog dítěti nabízí. V případě této vzdělávací oblasti se jedná například o tyto body:

- pozorování přírody ve svém okolí, seznámení se životem v něm, s okolní přírodou, kulturními i technickými objekty, výlety
- seznámení s možnými nebezpečnými situacemi, které mohou nastat a představení možných způsobů řešení, jak se v těchto situacích chránit
- aktivity zaměřené na seznámení s tématem dopravy a bezpečného chování v dopravních situacích, kterých se dítě v běžném životě účastní
- sledování proměn přírody a její rozmanitosti
- naučit se praktickému využití běžně dostupných věcí, ale také využití přírodních materiálů, poznávání jejich vlastností
- práce s encyklopediemi, médii či jinými zdroji informací jako jsou různé literární texty
- využití praktických ukázek a situací v životě k vysvětlení a pochopení našeho světa dítětem
- rozvoj kognitivního myšlení, kladení otázek a hledání odpovědí na ně
- hry zaměřené na ekologii a seznámení s tímto oborem
- činnosti a aktivity podporující pozitivní vztah k přírodě, vedoucí k ochraně a péči o životní prostředí, pěstitelské a chovatelské činnosti (MŠMT, 2018).

Na základě výše zmíněných dílčích vzdělávacích cílů a vzdělávací nabídky nám posléze vyplývají očekávané výstupy, mezi které patří:

- bezpečná orientace v prostředí, které je dítěti známé

- zvládat jednoduché praktické činnosti a situace běžného života
- být seznámen s nebezpečím, které může v našem okolí nastat a umět se proti němu chránit
- uvědomění si určitého řádu přírody, její pestrosti a různorodosti
- pochopit přirozenost a samozřejmost změn v přírodě i v životě, být schopen se těmto změnám přizpůsobit
- uvědomovat si význam životního prostředí pro člověka, důsledky našeho jednání na zdraví a životní prostředí
- schopnost rozlišit aktivity, které zdraví našeho okolí podporuje a které naopak toto zdraví poškozují (RVP PV, 2018).

Mimo jiné, jak už bylo výše řečeno, jsou i v environmentální oblasti RVP PV zmiňovány i možná rizika, která ohrožují úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga:

- nedostatek příležitostí k pozorování a vnímání světa, jeho pestrosti a změn
- nedostatek informací a odpovědí na otázky kladené dětmi
- vzdělávací nabídka, která není dostatečně pestrá a podnětná, prostředí, které je nepřehledné a neuspořádané
- nevhodná volba tématu, které je dítěti vzdálené a je pro něj prakticky nevyužitelné
- nedostatečná pozornost věnovaná prevenci vlivů prostředí, která mohou být pro dítě nebezpečné
- netaktnost ze strany školy vzhledem k celosvětovému dění
- špatný příklad dospělého (MŠMT, 2018).

Význam environmentální výchovy v předškolním vzdělávání je tedy zcela zřejmý. Hlavní přínosy nacházíme v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, a to v porozumění lokálním ale i globálním ekologickým problémům, osvojení si vhodných životních návyků, chápání

smyslu ochrany životního prostředí a kritického hodnocení informací týkajících se právě ekologických otázek.

1.3 Environmentální výchova

1.3.1 Historie environmentální výchovy

Poprvé se pojem environmentální výchova objevil již v polovině dvacátého století při příležitosti konání konference Mezinárodní unie ochránců přírody (Činčera, 2007). V šedesátých letech 20. století začaly v západní Evropě a v USA vznikat skupiny ve formě spolků a hnutí, které bojovaly za ochranu přírody. Zájem o šetrný vztah k přírodě můžeme však sledovat již v dílech některých filosofů a pedagogů 17., 18. a 19. století. Mezi tyto osobnosti patří i jeden z největších českých myslitelů, filosofů a spisovatelů Jan Amos Komenský.

V roce 1977 se uskutečnila konference v Tbilisi, jejíž výsledkem bylo přijetí základní definice environmentální výchovy jako takové, a která je dodnes využívána jako výchozí.

Každopádně je environmentální výchova disciplínou, která se vyvíjí již po čtyřicet let a je zcela zřejmé, že za toto období se objevila řada názorů, jak tuto výchovu co nejefektivněji realizovat. V první řadě jde o názor, který staví do popředí především znalosti o ekologii, a který mimo jiné zůstal také nejvíce zakotven právě v České republice. Mluvíme zde o modelu často označovaném jako K – A – B (knowledge – attitudes – behavior), tedy vzájemné závislosti znalostí, postojů a chování. I přes to, že nelze ve smyslu objasnění těchto jednotlivých pojmů vycházet z jednoduchého lineárního vztahu, což také dokazuje i celá řada provedených výzkumů, je tento model dodnes občas považován za funkční a využíván řadou pedagogů (Hublová, 2015).

Od 80. let dvacátého století se pak především v Severní Americe začínají uplatňovat takové modely, které se zakládají na výsledcích jednotlivých výzkumů, zjišťující zvláště faktory ovlivňující odpovědné environmentální chování. Ty považují za podstatného činitele budování pozitivního vztahu k přírodě u malých dětí. U starších dětí volíme metodu analýzy environmentálních problémů a konfliktů. Děti se učí nejen zformulovat otázky týkající se environmentální odpovědnosti, ale také tato data sbírat, vyhodnocovat a podávat subjektivní stanovisko a možnost řešení (Hublová, 2015).

Pokud mluvíme o rozvoji pozitivního vztahu k přírodě na území České republiky, je nutné především zmínit jistý vliv skautské a foglarovské tradice. Jaroslav Foglar byl významnou

osobností českého skautského hnutí, mimo jiné však i populárním spisovatelem literatury pro mládež. V období komunistické totality, tedy v sedmdesátých a osmdesátých letech, se pak dostávala do popředí i různá ekologická hnutí jako například hnutí Brontosaurus. Momentálně je toto hnutí stále aktivní a pyšní se svou více než čtyřicetiletou tradicí, kdy se jeho členové a dobrovolníci každoročně účastní činností podporující ochranu životního prostředí (Osobnosti, 2019).

1.4 Definice Environmentální výchovy

Termín environmentální výchova, jak ho známe v českém prostředí, vychází z anglického pojmu environmental education, kdy environment znamená v překladu životní prostředí a education představuje vzdělávání. Jak uvádí Jančaříková (2010, s. 9): *„Dnes definujeme environmentální výchovu v nejširším slova smyslu jako veškeré výchovné a vzdělávací úsilí, jehož cílem je především: zvyšovat spoluzodpovědnost lidí za současný i příští stav přírody a životního prostředí, rozvíjet tvořivost, citlivost a vstřícnost lidí k řešení problémů péče o přírodu, utvářet ekologicky příznivé hodnotové orientace, které kladou důraz na dobrovolnou střídmost, na nekonzumní, duchovní kvality lidského života, hledat příčiny ekologické krize a cesty k jejímu řešení.“*

Mimo jiné „ (...) má za úkol budovat v lidech pozitivní vztah k přírodě, schopnost estetických prožitků v souvislosti s přírodou, zabývá se poznáváním vztahů v přírodě a vlivem člověka na ni. Věnuje se budování správných hodnot, postojů a kompetencí k péči o přírodu; připravenosti k angažovanému jednání“ (Léblová, 2012, 15).

Působením environmentální výchovy se utváří člověk se zájmem o přírodu, její ochranu a touhu ji blíže poznávat. Člověk se učí přijímat svou úlohu v systému přírody, a to jak v pozitivním, tak i negativním smyslu. Environmentální výchova pak spočívá především v přímém kontaktu s přírodou, neboť úroveň komunikace s ní se neustále snižuje.

1.5 Předškolní věk

Období předškolního věku většinou chápeme jako období věku od čtvrtého do šestého roku života dítěte. V některých případech se však setkáme i se spodní hranicí dovršeného třetího roku. Langmeier a Krejčíková (2007) pak jakožto osoby zabývající se vývojovou psychologií, chápou toto označení v širším smyslu jako celé období jedince od jeho narození až po vstup do základní školy. Jak však sami uvádí, je toto označení předškolního věku velmi široké a je tedy následně těžké definovat určitá specifika tohoto období. Vágnerová (2012), přední odbornice

v oblasti vývojové psychologie, vymezuje předškolní věk dvěma přelomy, a to ve smyslu nového sociálního zařazení dítěte ve společnosti. V tomto případě tedy mluvíme o nástupu do mateřské školy, který se dříve realizoval mezi třetím a čtvrtým rokem života dítěte. V dnešní době je však tato hranice posunuta v důsledku změny školského zákona, který umožňuje přijímat děti do mateřské školy, již ve věku dvou let. Druhou hranicí je pak následně nástup dítěte do základní školy po šestém roce věku dítěte.

Matějček (2005) charakterizuje předškolní věk dítěte jako období začínající připraveností dítěte opustit bezpečné prostředí své rodiny a jeho schopností se aktivně zapojit do širších společenských kruhů a vytvářet si nové citové vazby. Toto období je příznačné první společenskou emancipací dítěte a dítě nabývá nové společenské pozice s nároky formálního vzdělávání.

Mnohdy je však předškolní věk chápán pouze jako rok před nástupem do povinné školní docházky, a tedy pouze jako jakási přípravná fáze dítěte před dramatickou změnou v jeho životě. Matějček (2005) se i o tomto fenoménu zmiňuje ve své publikaci a vysvětluje, že toto období nelze chápat jako krátký úsek, tedy jakousi přípravnou fází, ba naopak se jedná o samostatnou vývojovou epochu. Každopádně je tento termín už natolik zakotven v naší společnosti, že je vskutku nemožné se pokoušet toto označení změnit.

Nekonečný (2003) pak označuje předškolní věk jako období dovršení typického dětství. Charakteristická je pro dítě jeho vysoká míra aktivity. Dítě si velmi rádo hraje, poznává nové věci, projevuje se jeho bohatá fantazie a představivost. Dítě je však v tomto období stále velmi ovlivnitelné a emocionální. Zdokonaluje se jeho vývoj mluvené řeči.

1.5.1 Vývoj kognitivních funkcí v předškolním věku

V období předškolního věku dochází k velmi intenzivnímu rozvoji kognitivních neboli poznávacích procesů. Mezi tyto poznávací procesy řadíme vnímání, paměť, pozornost či schopnost zpracování a osvojení si určitých podnětů. Úroveň těchto procesů pak úzce souvisí s vývojem centrální nervové soustavy dítěte, ale také s mírou jeho předchozích zkušeností či jeho osobností jako takovou.

Na konci šestého roku se dítěti mění pohled na svět, který si do té doby upravoval ke svým představám. Svět začíná vnímat realisticky a tím se mění i jeho vztah k přáním a potřebám. Je

schopen realističtěji posuzovat změny velikosti a množství, a tím se rozvíjí i jeho logické myšlení (Langmeier, Krejčíková, 2007).

Vnímání řadíme mezi nejvýznamnější kognitivní procesy, jelikož v souvislosti s ním se rozvíjí učení a schopnost bezděčného zapamatování si podnětů. Zda si bude dítě určitý podnět pamatovat dlouhodobě, či krátkodobě, závisí také na emocionálním podtextu. Tedy i vztah k danému vjemu, či momentální emocionální naladění dítěte, ovlivňuje schopnost zapamatování si těchto vjemů. Příznačné je pro dítě v tomto věku vnímání především předmětů, které upoutaly jeho pozornost svou nápadností a netradičností. Vyplývá z toho tedy, že vnímání předškolního dítěte je egocentrické a váže se na jeho osobní prožitek.

Dítě nejvíce vnímá prostřednictvím svých smyslů, tedy zraku, chuti, sluchu, hmatu a čichu. Nejvíce informací naše tělo však získává zrakem, a to až 80 %. Právě proto se v kresbě dítěte nejčastěji setkáváme s tím, co bylo dítětem viděno a zažito. Tato reprodukce zažitého a poznaného jde ruku v ruce s rozvojem paměti dítěte. Dítě rozvíjí svou pozornost, vnímání a také schopnost zapamatovat si jednotlivé obrazy a objekty, které ho obklopují. Zpočátku jsou tyto schopnosti roztržité, ale postupně se dítě orientuje v symbolech a rituálech, což mu přináší pocit jistoty a důvěry (Babyrádová, 2014).

Vnímání patří mezi důležité procesy dítěte předškolního věku, jelikož dítě je v této vývojové etapě velmi zvědavé, všímá si spousty detailů a pozastavují se nad věcmi, kterým dospělí již dávno nevěnují svou pozornost. Dítě se učí postupně rozlišit jednotlivé barvy a tvary, pojmenovat vlastnosti předmětu. Jeho orientace v prostoru je však nadále poněkud nestálá, což se promítá právě i v jeho výtvarném projevu. Dítě nedokáže ještě jistě odhadnout vzdálenost.

Co se týká sluchového vnímání, je dítě schopno analyzovat zvuky různých zdrojů a kvalit. Jak uvádí Wedlichová (2010), je možno sledovat rozvoj sluchového vnímání i na schopnosti dítěte diferencovat i vskutku malé rozdíly mezi zvukově podobnými hláskami a rozeznat tak jednotlivá slova.

1.5.2 Tělesný a pohybový rozvoj dítěte v předškolním věku

Jak bylo již výše řečeno, je období mezi 3. a 6. rokem dítěte nazýváno obdobím předškolním. Právě z hlediska tělesného a duševního vývoje přikládáme tomuto období důležitou roli v životě dítěte. Dochází k rozvoji pohybových aktivit a k vytváření vztahu dítěte k nim

samotným. Mluvíme o období, které je známé pokládáním spousty otázek, na které i my často obtížně nalzáme odpověď (Bajgarová a spol., 2011).

Tělesný vývoj dítěte je dán především jeho růstem a genetickými dispozicemi, které jsou v průběhu jeho života ovlivňovány životním stylem. Mluvíme zde tedy jak o způsobu stravování, intenzitě tělesné aktivity, tak i o duševním zdraví, které je neméně důležité. Dítě může být tedy obdařeno dobrými genetickými předpoklady, avšak pokud jeho životní styl nebude v souladu se zdravou normou, dítě se stává jedincem oslabeným a po fyzické stránce méně zdatné. Z čehož nám vyplývá, že i fyzická účinnost neboli fyzická zdatnost hraje ve vývoji dítěte podstatnou úlohu. Dítě se stává samostatným, je schopno ovládat vlastní tělo a manipulovat s materiálem v okolí (Dvořáková a kol., 2014).

Jak uvádí Dvořáková (2014), je zřejmé, že v průběhu generací dochází k neustálému urychlení tělesného vývoje dítěte, k tzv. růstové akceleraci. Průměrná hmotnost tříletého dítěte je zhruba 16 kg a dle průběžných výzkumů tato hodnota ročně vzrůstá o 2 kg. Co se týká rozdílů ve výšce dětí předškolních dětí, jde o meziroční růst přibližně o 5-6 cm. Mezi dětmi jsou stále více viditelné rozdíly.

V předškolním období především dochází u dítěte k většímu růstu do výšky než růstu jeho hmotnosti, což nazýváme jako růstový spurt. Právě tento poměr hmotnosti a výšky označujeme jednotkou BMI, neboli Body Mass Index. V období předškolního věku dítěte by měla tato jednotka klesat, jelikož se dítěti prodlužují končetiny a dochází ke změně jeho postavy. V současné době se přesto však ukazuje, jak se naše společnost mění a pokles tohoto ukazatele je u dnešních dětí velmi krátký a brzy dochází opět k nárůstu hmotnosti oproti výšce (Dvořáková a kol., 2014).

Kosti dítěte předškolního věku nejsou zatím plně osifikovány, a proto je důležité, aby děti nebyly nadměrně zatěžovány. Mimo jiné je v tomto období velice ohrožena páteř dítěte. Je tedy nezbytné s dětmi cvičit, podporovat správné držení těla a vyvarovat se špatným pohybovým stereotypům, které jsou v dnešní době častým problémem populace (Bajgarová a kol., 2011).

Jelikož kloubní spojení předškolního dítěte není prozatím plně zpevněno, není vhodné s nimi provádět cviky, kde se dítě dostává do pozice visu či vzporu prostého, nebo dokonce tahat za jednotlivé končetiny. V tomto případě je svalstvo dítěte pasivní, tedy nedostatečně zpevňuje kloubní spojení a může dojít i ke zranění dítěte. Jinak tomu je však v mateřské škole, kdy děti často visí na prolézačkách, avšak zde dochází k aktivnímu zapojení svalů, a pokud již dítě nemá

dostatek sil na udržení, pustí se. Svalstvo dítěte totiž obsahuje více vody, a to způsobuje právě vyvinutí menší síly, než je tomu u staršího jedince. S přibývajícím věkem a cvičením však svalová síla dítěte stoupá a dítě je již schopno provést náročnější silová cvičení, jako například šplh na tyči (Dvořáková a kol., 2014).

Vzhledem k již zmíněným specifikám vývoje dítěte je potřebné respektovat i další určitá omezení, která mohou nést rizika spojená s nevhodně zvolenými polohami či pohyby. Jednostranné zatěžování dítěte je jednou ze zásadních chyb, která by se v procesu jeho vývoje neměla objevovat. Pokud dítě zatěžuje neustále jen určitou část těla, jako například dolní končetiny při neustálé chůzi či běhu, jeho přirozený vývoj může být narušen (Dvořáková, 2011).

Další nevhodnou činností pro dítě předškolního věku jsou cviky na zvětšování kloubního rozsahu. Prováděním cviků jako jsou rozštěpy, mosty apod. budujeme u dítěte tzv. hypermobilitu, která jak v dětství, tak především dospělosti vede k častému zablokování kloubů a zvýšení náchylnosti k jejich poruše. Stejně tak bychom měli zamezit dětem nošení těžkých břemen, které přesahují 10 % hmotnosti těla. Velmi těžká břemena opět zatěžují ještě neosifikované kosti, nezpevněná kloubní spojení a páteř. I dlouhodobé setrvávání v jedné poloze či v klidu také dítěti neprospívá, neboť zatěžuje dítě jak fyzicky, tak i psychicky. Dítě vyžaduje proměnlivost vnějších podnětů a tím je schopno se více koncentrovat. Snažíme se tedy jednotlivé aktivity střídat a upravovat jejich intenzitu (Dvořáková, 2011).

Jedním z dalších pohybových omezení, vzhledem k růstu předškolního dítěte, je i dopad chodidly na tvrdou podložku. Tento silný náraz nepříznivě působí na páteř dítěte a jeho klouby. Dbáme tedy na to, aby seskok z výšky nebyl z pozice vyšší, než je pas dítěte a doskok byl proveden na povrch tlumící tento náraz. S tímto souvisí i lezení po tvrdé podložce, kde úderý kolena do podložky můžeme způsobit poškození česky. V řízených činnostech tak děti vždy vedeme k pohybu lezení po čtyřech, nikoliv po kolenou. Kolenní klouby jsou zatěžovány i dlouhodobým chozením ve dřepu či opakovanými výskoky z této pozice. Volíme spíše dřep na celých chodidlech bez opory, ač se to zdá být pro nás dospělé obtížnější (Dvořáková, 2011).

Jak zajisté může každý zpozorovat, mají děti vyšší dechovou frekvenci než my dospělí. Je to dáno tím, že objem jejich plic je menší a při zátěži se ani tento objem nemění. Dochází pouze ke zvýšení frekvence tepu a dechu. Jejich zrychlený dech tak tedy ne vždy znamená nepřiměřenou zátěž, ale naopak je dítě schopno ve vyšší dechové frekvenci pracovat po delší

dobu. „Bylo zjištěno, že při spontánní aktivitě se srdeční frekvence pohybuje dlouhodobě (desítky minut) nad 150, ale i nad 180 tepů za minutu. Děti zvládají spíše dlouhodobější zátěž relativně vysoké intenzity než zátěže maximální“ (Dvořáková, 2011, 4). V takové situaci ale musíme kontrolovat, aby nedošlo k přehřátí organismu dítěte, neboť jeho termoregulační funkce není plně rozvinuta. Dítě se méně potí, tedy neodvádí teplo na povrch a zároveň nemá dostatečnou ochranu proti prochlazení. Proto nesmíme zapomínat na přísun čerstvého vzduchu během cvičení a na správný pitný režim (Dvořáková a kol., 2014).

2 Cíl, úkoly, metody

Cílem mé bakalářské práce je vypracovat projekt environmentální výchovy a následně jeho ověření ve výchovně vzdělávacím procesu ve vybrané mateřské škole. Dílčími cíli je získat především povědomí o této problematice, o přírodních zákonitostech a o světě zvířat a rostlin. Mimo jiné bylo mým úkolem spojit právě tento projekt s pohybovou aktivitou dítěte, tedy v co největší možné míře zakomponovat pohybové činnosti v rámci programu environmentálního projektu.

Projektovou výuku můžeme v současné době chápat v mnoha smyslech. Můžeme ji chápat jako jednu z metod vyučování, v jiných pracích pak za jakousi komplexní metodu vyučování, nebo dokonce za organizační formu vyučování. V širším slova smyslu ji však pojímáme jako specifický způsob práce se vzdělávacím materiálem a způsob koncentrování samotného učiva. V projektové výuce jde pak především o specifický typ vzdělávací strategie, kde hlavní roli hraje aktivní přístup žáka k učení.

Tento typ vyučování vznikl na přelomu 19. a 20. století, jako reakce na dosavadní, až poněkud encyklopedický styl výuky. Hlavním znakem projektové výuky je její liberální přístup, tedy otevřenost tohoto typu výuky, kdy je hlavním cílem sledovat zájmy a individuální schopnosti žáků. Za autora této nové koncepce výuky je považován americký pedagog William Heard Killpatrick. Ten chápal projekt jako: „Určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žáku, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.“ (Killpatrick)

První teoretická studie o projektové výuce pak byla předložena v roce 1993, kde byl projekt definován jako organizovaná a cílená činnost soustřeďující se především na žákovu odpovědnost. Zmiňují pak základní principy této výuky, jako důraz na potřeby a zájmy dítěte, vycházet z aktuální situace jak ve škole, tak i v blízkém okolí nebo interdisciplinarita (Kasíková, 1993). Daňková (2009, 55) pak definuje projektové vyučování jako „*způsob vyučování a učení, jehož východiskem je komplexní úkol (projekt), s nímž se všichni žáci identifikují a pracují na jeho řešení.*“

Projekty pak můžeme na základně různých hledisek rozlišit. Z hlediska navrhovatele rozlišujeme projekty tzv. spontánní, uměle připravené a mezityp. Dle místa realizace pak projekt školní, domácí, či opět mezityp, který spojuje dva předchozí typy. Podle počtu žáků můžeme realizovat projekt individuální, kolektivní, nebo projekt spojující oba tyto přístupy.

Dle časové dotace, která je potřeba na realizaci projektu, pak rozlišujeme projekty krátkodobé a dlouhodobé. A v neposlední řadě z hlediska organizace, mohou probíhat projekty v rámci jednoho předmětu, v rámci předmětů si příbuzných, nebo mimo výuku předmětů (Bečvářová, Soloshych, 2012).

Důležitým prvkem projektové výuky a jejím základním stavebním kamenem je vnitřní motivace žáka, která zajišťuje celý průběh samotného projektu. Proto je nezbytné volit taková témata projektu, která vychází z aktuálních zájmů žáka a zpracovávají problémy, které jsou mu blízké. I zapojení rodičů je v tomto případě nanejvýš vhodné, neboť i oni sami zvyšují úroveň motivace dětí a seznamují se i s jinými formami vyučování, které jsou ve své působnosti efektivní.

Mezi přednosti projektové výuky patří především její přirozenost a blízkost skutečným životním problémům. Díky ní se děti učí aktivně vyhledávat informace, diskutovat o nich a formulovat své názory. Rozvíjí se u nich tedy schopnost spolupracovat a řešit problémy. Mimo jiné podněcuje i fantazii žáků a jejich intuici. Má také mravní stránku, kdy se žáci učí odpovědnosti, empatii, toleranci a vnitřní kázně. V projektové výuce žáci integrují poznatky z různých předmětů, a tak je jejich práce komplexnější.

I přes to, že je tato forma vyučování považována za efektivní, může se zde objevit i několik úskalí, která práce na projektu přináší. Jednou z nich je její časová náročnost, a především náročnost z hlediska organizace. V některých případech pak může docházet k neefektivnímu využívání času, nebo nerespektování pedagogických zásad (Bečvářová, Soloshych, 2012).

3 Návrh projektu

3.1 Vlastní projekt

1. krok projektu – ZÁMĚR

Téma projektu: Probuzení jarní přírody

Záměr: Přiblížit živou i neživou přírodu dětem prostřednictvím projektové výchovy, pěstovat kladný vztah k přírodě, posilovat schopnost vyjádřit své prožitky

Věková skupina dětí: 4-6 let

Délka projektu: 4 týdny

Oblasti RVP, které tvoří jádro projektu: všechny oblasti RVP, především pak oblasti v RVP PV „Dítě a jeho psychika“, „Dítě a jeho svět“ a „Dítě a společnost“

2. krok projektu – PLÁNOVÁNÍ

Hlavní cíl projektu: Seznámit děti s okolní přírodou, s oblastí ekologie a uvědomit děti o významu živočichů a neživé přírody, vést k ochraně přírody a vážení si její krásy

Další cíle:

Děti se učí vzájemné spolupráci a komunikaci, zvládnout různé techniky dramatické výchovy, pohybové aktivity i výtvarné činnosti a reflektovat prožitek z těchto činností. Dále rozvíjíme jemnou a hrubou motoriku, představivost, základní číselné úkony, rytmické cítění, tělesnou zdatnost.

Předpokládané činnosti s dětmi:

- pohybová činnost „Pletla v kytku“
- hra „Na louku“ ve smyslu hry „Na kompot“
- výtvarná činnost „Květy louky“
- narativní pantomima a improvizace na hudbu „Když kvete kvítek“
- pohybová činnosti a hra v roli „Na včelky a motýlky“
- experiment „Dozrávání pampelišky“
- pohybová cvičení „Jarní rozkvétání“
- spolupráce s rodiči, improvizace a hra v roli „“

- výtvarná činnost – výroba „Včeličky a berušky ze skořápek“
- pohybová hra v zahradě „Opylování“
- pohybová hra „Nenene, mne netrhej“
- spolupráce s rodiči – „Když tě vyzve na tanec ten náš lesní mravenec“
- pohybová hra „Kůrovec“

MĚSÍČNÍ PROJEKT V MŠ

„PROBOUZENÍ JARNÍ PŘÍRODY“

Podtémata:

Petrklíček, k jaru klíček

- chráněné rostliny, jak pečovat o přírodu, změny v přírodě, péče o zahrádku

V tomto podtématu se společně s dětmi připravíme na nadcházející jaro a s činnostmi s tím spojené. Děti se naučí, jak pečovat nejen o zahrádku, ale jak se chovat ve volné přírodě a jak pomoci ji udržovat čistou. Seznámí se také s chráněnými rostliny a se změnami, které na jaře v přírodě nastávají.

Příběh dešťové kapičky

- koloběh vody, znečištění vody, šetření vody, proč je voda v životě tak důležitá

V této oblasti se děti seznámí především s tím, jak je voda pro život jako takový velmi důležitá a proč je nezbytné s ní neplýtvat. Pomocí příběhu kapky se děti pokusí pochopit, jak na světě funguje koloběh vody a jaké důsledky má tedy i její znečištění.

Probudil se právě malý brouček v trávě

- probouzí se živá příroda, který hmyz je naším pomocníkem – žížala, beruška, včela

Cílem této oblasti je dětem představit svět hmyzu, který se nám na jaře se svou pestrostí nabízí.

Děti se naučí, který hmyz nám pomáhá starat se o okolní přírodu a je tak potřeba ho chránit.

Kdy přiletí čáp? Přiletí?

- kteří ptáci se k nám vrací z teplých krajin, jak chránit ptáčky, ptačí zpěv

V této oblasti se děti zorientují v tom, jaké ptactvo se k nám vrací po zimě z teplých krajin.

Zároveň však nadneseme otázku, zda se k nám budou ptáci stále vracet, i když bude ve vzduchu stále více znečištění. Jaký důsledek má znečištěné ovzduší na svět živočichů, rostlin, ale i lidí.

Probouzení jarní přírody
Nabídka edukačních činností:

Metody a techniky

Vzdělávací činnosti

Pomůcky

<p>Evokace Pohybová hra – tanec</p>	<p><u>PETRKLÍČEK, K JARU KLÍČEK</u></p> <p>Pletla v kytku Tanec na známou písničku „Pletla v kytku“</p> <ol style="list-style-type: none"> Děti vytvoří dva kruhy – větší a menší se stejným středem. Následně chodí vzájemně v protisměru a na druhou část písně se mění směr chůze Opět jsou děti ve dvou soustředných kruzích, které se pohybují v protisměru. Na část „Házela je po voděnce“ se děti otočí proti sobě, houpají pažemi vpřed a vzad společně s pohybem do podřepu Děti se pohybují opět v kruhu, kdy každé dítě má svou dvojici. Jedno dítě stojí a druhé se „proplétá“ mezi stojícími slalomem (Raabe, 2012). 	<p><i>Pomůcky:</i></p> <p><i>píseň Pletla v kytku (příloha 1)</i></p>
<p>Pohybové rozehřátí, hra v roli</p>	<p>Hra „Na louku“ Děti se volně pohybují („kvetou“) na louce, či na zahradě. Paní učitelka (dále jen PU) rozdělí děti na 4 skupiny bledule, sněženky, fialky a petrklíče a barevně je označí. Dále vymeze prostor – kruh, do kterého se budou děti přesunovat. PU odříkává básničku a děti volně běhají. Poté co PU vysloví větu: „Mám já prázdnou vázičku, natrhám si kytičku – např. fialky“ Uvedená skupina dětí se musí rychle přesunout do vymezeného prostoru (vázičky).</p>	<p><i>Provázek či lano</i></p>
<p>Uvědomění Improvizace, pantomima, hra v roli, problémová situace</p>	<p>Chodí rostliny? Tato činnost vyžaduje i spolupráci rodičů. Požádáme je, aby dětem do školy dali staré ponožky (nejlépe vlněné). S dětmi se budeme opřer pohybovat venku. Děti si přes obuv nasadí staré ponožky a budou se pohybovat ve vybraném prostoru. Následně se posadíme do kruhu a sledujeme kolik semen se nám zachytilo na našich ponožkách. Můžeme zkusit tato semena třídít a počítat, popřípadě nalepit na papírové kartičky a vytvořit tak svůj katalog jarních semínek (Jančaříková, 2010).</p> <p>Poznámky: Nejčastěji se zachytí dvouzubec, řepík lékařský, svízel přítulu a lopuch</p>	<p><i>Vlněné ponožky, papírové kartičky, lepidlo</i></p>

Reflexe	Společně se s dětmi pokusíme uplést věnec z pampelišek, popř. vyrobit prstýnek. Následně paní učitelka vytvoří za pomoci lana kruh. Děti se posadí okolo kruhu a každý si drží svůj výrobek. Paní učitelka děti vyzve k tomu, aby svůj výrobek položily do kruhu, pokud se jim dnešní činnosti líbily nebo vně kruhu, pokud se jim den nelíbil.	<i>Lano, pampelišky</i>
Evokace	<p>Báseň Sedmikráska Jitka Baďoučková</p> <p>Sedmikráska počítá si Své sedmery jarní krásy: První darovala jí duha, Od hlíny je krása druhá. Třetí, když se z jihu vrací, Nesou pro ni tažní ptáci. Čtvrtou, tu má od červánků, Pátou od teplého vánku. V šesté dešť jí klíčky smáčí. Sedmikrásko, už to stačí? Kdepak, ještě slunce chvátá, Nese sedmou plnou zlata.</p>	
Uvědomění Výtvarná činnost	<p>Květy louky Děti si na větší formát papíru malují temperami různé květiny louky. Poté do malby otisknou vlastní bříška prstů, ze kterých vytvoříme včelky. Děti mohou do malby dokreslovat tuží.</p>	<i>temperové barvy, štětce, papír, špejle, tuž</i>
Narativní pantomima, improvizace na hudbu, pohybová aktivita	<p>Když kvete kvítek Od semínka po velkou rostlinku – růst květiny, pučení, rozkvětání, když nemá kvítek dostatek vody, když fouká vítr, opět rozkvete</p>	<i>hudební nahrávka – zvuky přírody</i>
Reflexe	Jak se vám líbilo malovat prsty? Komu se líbilo, jak krásně kvetl? Komu se líbily obě činnosti, tak se z něho stane včelka a lítá kolem kamarádů.	
Evokace	<p>Jarní rozkvětání S dětmi provedeme jarní rozcvičku.</p>	<i>Příloha 2</i>
Uvědomění	<p>Dozrávání pampelišky Společně s dětmi se vydáme na zahradu či louku, kde natrháme květy pampelišek (smetanka</p>	<i>Papír či noviny</i>

	<p>lékařská). Tyto květy pak rozložíme na papír či noviny a uložíme na suchém a slunném místě v prostředí MŠ. Za tři dny se s dětmi půjdeme podívat, jak tyto květy dozrály a proměnily se. Většina květů již obsahuje zralá semena, která je možné zasadit. Vysvětlíme dětem, že právě Smetanka lékařská je rostlinou, která často roste na loukách sečených na jaře. Kdyby tedy neměly tuto „schopnost“, nemohly by se prostřednictvím semen dále rozmnožovat (Jančaříková, 2010).</p>	
Reflexe	<p>Tajemství pro pampelišku Děti si nakreslí svou pampelišku a poté je rozmístí různě po třídě. Každý si pak najde svou pampelišku, které pošeptají tajemství o pampeliškách, které se dnes dozvěděly a své jarní přání.</p>	<i>Papíry, pastelky</i>
Evokace	<p>Jarní zahrádka a louka Děti si v prostředí mateřské školy vytvoří pomocí kostek, stavebnic a barevných víček jarní zahrádku plnou květin.</p>	<i>Kostky, stavebnice, barevná víčka apod.</i>
Uvědomění Pohybová činnost, hra	<p>Ne ne ne, mne netrhej S dětmi se přesuneme do prostředí mateřské zahrady či na louku. Připravené obrázky jarních květin (jak ohrožené, tak i neohrožené druhy) rozmístíme ve vytyčeném prostoru. Děti rozdělíme do tří skupin. Na tlesnutí vybíhá vždy jeden ze skupiny dětí a musí sebrat jednu květinu, která není chráněna, tedy ji můžeme „utrhnout“. (Můžeme před začátkem znovu zopakovat a ukázat, které květiny jsou chráněné – bledule, krokus, zvonek). Z nasbíraných kytiček si pak „upleteme věnec“.</p>	<i>Kartičky s obrázky ohrožených (krokus, zvonek, bledule) a neohrožených květin (pampeliška, sasanka, fialka)</i>
Reflexe	<p>Společně se posadíme do kruhu. Dětem znovu rozdáme kartičky s květinami. Ve středu kruhu vytvoříme středový bod. Tento bod znamená, že se dětem aktivita na zahradě velmi líbila. Čím dále od středu, tím méně se jim aktivita líbila. Postupně vyzveme ty děti, které mají např. filku (děti si tedy musí i uvědomit, co mají za květinu), aby svou květinu položily co nejbliže ke středu, pokud se jim hra líbila, pokud méně, dále od středu. Nakonec se podíváme, kde se květiny nejvíce soustředí a jaká louka květin nám vznikla.</p>	<i>Papírové kytky, na které si děti mohou sednout</i>

<p>Evokace Pohybová činnost, hra v roli, narativní pantomima</p> <p>Uvědomění narativní pantomima, improvizace</p> <p>Reflexe rozhovor, diskuze</p> <p>Evokace poslech</p> <p>Uvědomění improvizace, hra v roli, pohybová činnost</p> <p>výtvarná činnost</p> <p>Reflexe diskuze</p> <p>Evokace Pozorování, diskuze</p>	<p><u>PROBUDIL SE PRÁVĚ MALÝ BROUČEK V TRÁVĚ</u></p> <p>„Na včelky a motýlky“ Děti rozdělíme na včelky a motýlky. Včelky a motýlci létají – včelka se drží za ramena, motýl mává volně pažemi. Doprovod písní Včelka.</p> <p>Proměna kukly na včelku S dětmi si nejprve ukážeme obrázky, které znázorňují jednotlivé vývojové etapy včely. Poté společně procházíme všemi etapami jako včelka. Děti mohou využít pomůcky ve třídě (látky atd.)</p> <p>Jak jste se cítily jako vajíčko? Jak jste se cítily jako kukla? Kdy vám bylo nejlépe?</p> <p>Četba knihy Ferda Mravenec Shrnutí, co se v pohádce událo.</p> <p>Když tě vyzve na tanec ten náš lesní mravenec Spolupráce s rodiči – kostýmy hmyzu (mravenec, včela, beruška apod.)</p> <p>Včeličky a berušky ze skořápek Tělo včelky či berušky tvoří skořápka, které si děti namalují podkladovou barvou a na kterou následně děti namalují pruhy či černé tečky. Z barevného papíru vystříháme křídélka –vlepíme mezi skořápky. Včelky a berušky můžeme zavěsit na šňůrku.</p> <p>Jak se vám líbil náš mravenčí ples? Myslíte si, že mravenečci taky takhle pořádají dny plné tance a hudby?</p> <p>Pozorování v přírodě Vydáme se s dětmi na školní zahradu, kde můžeme pozorovat, jak se již probouzí broučci. Je možné, že i samy děti přiběhnou s tím, že našly například slunéčko sedmitečné či mravenečka. Společně si pak povídáme o tom, že berušky a jejich dravé larvy živí mšicemi a rostlinnými šťávami a že nám tak pomáhají v boji proti mšicím, které nám ničí úrodu. Počítáme kolik má beruška nožiček a kolik teček a zda má vždy sedm teček, nebo existují i jiné druhy, které mají počet jiný. Popisujeme si jejich stavbu.</p>	<p><i>Obrázky – jednotlivé vývojové etapy včely (Příloha 3)</i></p> <p><i>Knihy Ferda Mravenec</i></p> <p><i>kostým, hudba</i></p> <p><i>velké ořechové skořápky (vlašské), temperové barvy, nůžky, papír</i></p>
--	--	---

<p>Uvědomění Dramatizace, hra v roli</p>	<p>Báseň Dva mravenci Jan Čarek</p> <p>Šli do světa mravenci, dva veselí mládenci. Jeden našel ve smrči zlatou snítku jehličí. A ten druhý vandrovniček šťastnou náhodou Přivalil se k mraveništi s jednou jahodou. Ihned bylo v mraveništi veselo jak na tržišti. Volali jim slávu, čepovali šťávu.</p> <p>Znovu dětem báseň přečteme a prostřednictvím otázek si osvětlíme, co se v dané básni událo. Následně si vyrobíme rekvizity (jahodu, jehličí, tykadla, mraveniště apod.) a necháme děti, aby zahrály scénku tohoto děje. Děti se mohou v rolích i vystřídat.</p>	<p><i>Materiál na přípravu rekvizit</i></p>
<p>Reflexe</p>	<p>Spolupráce jako v mraveništi Vysvětlíme si s dětmi, jak to vlastně funguje v takovém mraveništi. Každý mravenec má zde svou roli a je velmi důležité, aby ji každý vykonával správně, aby společně přežili a byli schopni například postavit velké mraveniště. My si zkusíme spolupracovat jako ti mravenci. Děti rozdělíme do dvojic. Každá dvojice dostane jednu tužku, kterou musí společně kreslit. Nakreslí, co se jim ten den líbilo, nebo například mravenečka. Obměnou může být kresba, kdy jeden má zavřené oči a druhý mu vede ruku.</p>	<p><i>Velké čtvrtky, barevné tužky či fixy</i></p>
<p>Evokace Četba</p>	<p>Pohádka Polámal se mraveneček</p>	<p><i>Viz Příloha 4</i></p>
<p>Uvědomění Experiment, prožitkové učení</p>	<p>Ve volném prostoru si pro děti připravíme překážkovou dráhu. Stejně tak jako mravenečci, musí i děti procházet přes různé povrchy a překonávat překážky, aby se dostali ke svému mraveništi. Jedním ze stanovišť bude také čichové pexeso, kde si děti vyzkouší, zda mají čich stejně tak dobrý jako mravenci. Do kelímků dáme různé voňavé věci, které budou muset děti rozpoznávat a přiřazovat k sobě po slepu. Např. káva, pomeranč, banán, mýdlo apod.</p> <p>Nakonec si zkusíme opět spolupracovat stejně jako mravenci a pomoci jednomu mravenečkovi, který se polámal, jako tomu bylo v naší pohádce. Mravenečka potřebujeme přemístit z jednoho místa</p>	<p><i>Různé pomůcky na překážkovou dráhu (kameny, obruče, kelímky – různé vonné věci, lano, žíněnka</i></p>

<p>Reflexe Symbolická technika, diskuze</p>	<p>na druhé – tedy z louky do jeho postýlky. Děti tak vytvoří skupiny po 6-8 členech a jeden z nich se stává polámaným mravenečkem (může určit paní učitelka). Dítě se položí na zem a ostatní děti – mravenečci se ho snaží bezpečně uchytit tak, aby byly schopny ho přenést na druhý určený bod.</p> <p>Dětem připravíme košík s červenými a zelenými víčky. Posadíme se do kruhu a paní učitelka vyzve děti, aby si vzaly zelené víčko, pokud se jim den líbil, nebo červené, pokud je aktivita nebavila a něco se jim nelíbilo. Víčko si nechají u sebe a znovu se posadí na své místo. Poté si jeden po druhém povíme, proč jsme si vybrali barvu, kterou jsme si vybrali.</p>	<p><i>Košíček s červenými a zelenými víčky, molitanové destičky</i></p>
<p>Evokace Diskuze, poslech</p> <p style="text-align: right;">tanec,</p>	<p>Poslech a tanec na hudbu Brouci na jaře – Dáda Patrasová</p> <p>S dětmi si povíme, o jakých broucích se v písni zpívá. Dětem jednotlivé brouky představíme a ukážeme jim na kartičce, jak tyto brouci vypadají. (kovařík, tesařík, ploštice, motýl admirál, mandelinka bramborová, nosatec, potápník, střevlík, kůrovec, cvrček)</p>	<p><i>Hudba na CD – Brouci na jaře, obrázky brouků</i></p>
<p>Uvědomění Pohybová aktivita</p>	<p>Kůrovec – Vymírání lesa</p> <p>Ne všichni brouci jsou našimi pomocníky. Představíme dětem, kdo je takový kůrovec a proč je nám nevídaným hostem. Následně si zahrajeme hru. Děti rozdělíme do 3 skupin – listnáče, jehličnany a kůrovce.</p> <p>Dětem vyznačíme území, na kterém se mohou pohybovat. Zároveň označíme několik míst červenými a modrými praporky. Listnáče se mohou zachránit tím, že se schovají do červeného domečku. Jehličnany se mohou zachránit tím, že se schovají do modrého domečku. POZOR! V každém domečku může být vždy jen jeden. V prostoru se pohybují kůrovci, kteří se snaží „poškodit“ – chytit co nejvíce stromů. Ten, který je chycen, se musí míčkem trefit do terče, který připraven vedle hracího prostoru. Následně se vrací do hry. Po několika minutách skupiny vystřídáme.</p>	<p><i>Červené a modré stuhy či praporky, terč, míčky, rozlišovák – můžeme užít šátků či barevných stuh</i></p>
<p>Reflexe Diskuze</p>	<p>S dětmi vytvoříme na louce či zahradě kruh a povídáme si o tom, co jsme se dozvěděly. Kdo to je Kůrovec? Je nám nápomocný, nebo nám škodí?</p>	
<p>Evokace</p>	<p>Pohybová skladba Žížaly</p>	<p><i>Skladba Žížaly</i></p>

<p>Uvědomění Výtvarná činnost</p>	<p>Žížalka Barborka S dětmi si nakreslíme na papír žížalu, kterou si děti vybarví. Následně děti vytvoří prostředí, ve kterém bude naše žížala lézt. Vystříháme tedy kus zeleného papíru tak, aby to vypadalo jako tráva, přičemž ve středu vystříháme pruhy, do kterých děti svou žížalu vsadí – tedy provléknou. Naše žížaly si poté vystavíme na nástěnce.</p>	<p><i>Nůžky, pravítko, barevné papíry, pastelky, fixy</i></p>
<p>Tvorba, experiment</p>	<p>Tvorba školního kompostéru S dětmi nastříháme podestýlku z kartonu, kterou zvlhčíme vodou. Poté nasypeme hlínu a žížaly. Na krmení můžeme využít jablka, slupky od okurek apod. Během společné tvorby kompostéru si s dětmi vysvětlíme, proč nám jsou tedy žížaly nápomocny a které věci dokáží rozložit a které ne.</p>	<p><i>Uzavíratelný box – kompostér, žížaly, hlína, zbytky jídla</i></p>
<p>Reflexe</p>	<p>Posadíme se do kruhu okolo našeho kompostéru. Paní učitelka má připravené kartičky s obrázky různých věcí a potravin. Děti třídí, které věci můžeme dát do kompostéru a které ne. Nakonec děti zhodnotí, jak se jim líbilo tvoření a práce se žížaly.</p>	
<p>Evokace Experiment, vlastní prožitek</p>	<p>Teče voda, teče shora Seznámíme děti s vodou a jejími vlastnostmi. S dětmi se vypravíme na zahradu, kde jim dáme možnost experimentovat s vodou. Pomocí korytek nechávají vodu téct shora dolů, vodu různě přelévají, pouštějí po vodě květy či lodičky. Zároveň můžeme vzít i konvičky a zalít květiny, které jsou na školní zahradě (Jančaříková,2010).</p>	<p><i>Květy, lodičky</i></p>
<p>Uvědomění Experiment,</p>	<p>Peru, peru košili Představíme dětem živel vodu jakožto čistící prostředek. Opět se pohybujeme na školní zahradě nebo můžeme i v okolí MŠ. Děti si z domova přinesou nějaký drobný kus prádla a pomocí mýdla na praní si ve škopku vyzkouší prát prádlo. Vyprané prádlo pak pověsíme a můžeme i pozorovat, jak dlouho trvá, než prádlo uschne (Jančaříková, 2010).</p>	<p><i>Drobný kusy prádla dětí, mýdlo na praní, škopky</i></p>
<p>Reflexe Výtvarná činnost</p>	<p>Kouzlo slané kapičky S dětmi vyzkoušíme malbu slanou vodou. Děti mohou namalovat kapičku vody, jak podle nich</p>	<p><i>Voda, sůl, štětce, papíry</i></p>

	vypadá třeba zblízka, nebo mohou namalovat, co se jim ten den líbilo.	
Evokace Pohybová aktivita	Přeléváme vodu Děti se promění v molekuly vody. Na jedné straně je miska plná vody, kterou ztvárňují děti. Na druhé straně je prázdná miska, kterou musí děti naplnit. Děti se musí dostat z jedné strany na druhou tak, aby se molekuly nerozdělily. Můžeme měnit pohyb – poskok, po špičkách, po patách, v běhu apod. Další obměnou můžou být vytvořené skupinky.	<i>Možný doprovod hudby</i>
Uvědomění Experiment	Molekuly Zeptáme se dětí, zda vědí, z čeho je vlastně voda. Vysvětlíme si na pokusu, jak vypadají a pracují molekuly vody. Položíme víčka na vodu v misce, tak, aby se blízce dotýkaly a tvořily jednotnou vrstvu.	<i>Voda, misky, PET víčka</i>
Reflexe Výtvarná činnost	Paní Molekula Dětem zadáme nakreslit, jak si myslí, že taková molekula vypadá. Zda je to malá kapička, holčička, nebo snad něco jiného?	<i>Papíry, pastelky</i>
Evokace Pohybová aktivita	Lovení kamínků Připravíme lavor s vodou a do něho nasypeme kamínky. U lavoru jsou umístěny dvě židle. Děti rozdělíme do dvou družstev. Děti se posadí na židli a snaží se kamínek vytáhnout nohou. Vždy, když jeden vytáhne kamínek, vystřídá se ve skupině s dalším. Vyhrává to družstvo, které za určitou dobu vytáhne co nejvíce kamínků.	<i>Lavor s vodou, kamínky, židle</i>
Uvědomění Experiment	Květiny Využijeme již naplněného lavoru, abychom si ukázaly, jak se voda vzpíná a nasákne do různých materiálů. Zároveň si však vysvětlíme, že takto si i všechny květiny okolo nás takto natahují vodu ze země, aby mohly kvést. Vystříháme si barevné květiny z papíru. Jednotlivé okvětní lístky pak přehneme do středu květiny. Když pak položíme květiny do lavoru na vodu, jednotlivé lístky se začnou otvírat a květina nám krásně rozkvetne.	<i>Lavor s vodou, barevné papíry, nůžky – květiny</i>
Reflexe Pokus, diskuze	Plavu nebo neplavu? Na základě aktivit, které jsme s dětmi prováděly, diskutujeme, co na hladině plave a co se spustí na dno. (kamínky, papír, pírko, tužka, víčko apod.)	<i>Různé předměty a materiál – víčka, tužka,</i>

<p>Evokace Hudební činnost</p>	<p>Nakonec si s dětmi shrneme, k jakému závěru jsme došli. Do dvou kruhu na zemi pak roztrídíme věci, které zůstaly na hladině a věci, které se potopily ke dnu.</p> <p>Jak zpívá voda Necháme děti, aby vytvořily zvukovou kulisu. Tedy, jak to vypadá, když slyšíme vodu v potoce, nebo když začne lehce poprchávat, či jak zní takový dešťový liják.</p>	<p><i>pírko, papír, kamínky apod.</i></p>
<p>Uvědomění Pohybová aktivita, hra</p>	<p>Koloběh vody Přiblížíme dětem problematiku koloběhu vody. Pohybově pak ztvárníme samotný koloběh vody. Děti rozdělíme na jedno sluníčko a ostatní budou kapičky. V prostoru pak budou mráčky, vytvořené pomocí lana na zemi. Paní učitelka bude mít kartičky s obrázkem sluníčka a deště. Když dětem ukáže dešť, znamená to, že děti vyběhají z mráčku a běhají po prostoru – lítají si jako kapičky (můžeme měnit intenzitu). Když pak paní učitelka ukáže sluníčko, sluníčko vyběhá a začíná chytat kapičky. Koho sluníčko chytne, stává se z něho pára a posadí se na bobček. Kapičky se mohou schovat do mráčku. Nesmí tam však pobývat celou dobu.</p>	<p><i>Lana, obrázek se sluncem a obrázek s dešťovou kapkou, či bouřkou</i></p>
<p>Reflexe Diskuze, činnost</p>	<p>Cesta kapičky S dětmi vytvoříme kruh. Uvnitř kruhu paní učitelka vyskládá obrázky a šipky, definující koloběh vody. (mrak, slunce, země, potok, moře apod.) Hlavním obrázkem je pak obrázek kapky vody. Společně s dětmi si pak rekapitulujeme, kudy a jak kapička na naší zemi putuje. Děti se snaží správně přiřadit šipky. Na závěr děti sdělí, co se jim na aktivitách líbilo.</p> <p><u>KDY PŘILETÍ ČÁP?</u></p>	<p><i>Obrázky ke koloběhu vody – šipky, mrak, slunce apod. (Příloha 5)</i></p>
<p>Evokace Interpretace textu</p>	<p>Hádanky o ptácích S dětmi si prostřednictvím hádanek přiblížíme svět ptáků. „Frajer bosý, hlavu nosí, když jde, tak se kolíbá, dělat v řece potápěče, to je jeho parketa“ (kačer) (deti.e-papa.cz)</p> <p>„Má černou čepici</p>	

	<p>A křídla od sazí, Štiku i bělici Uloví pod hrazí. Kdo ještě neuhod, Tomu se přestaví Na břehu tichých vod Jeho hlas chechtavý“ (racek) (deti.e-papa.cz)</p> <p>Létá nízko nad zemí, Dává lidem znamení. Pršet bude za chvíličku, Honem sáhní po deštníčku. (vlaštovka) (mimirady.blog.cz)</p>	
<p>Uvědomění Pozorování</p>	<p>Pozorování ptáčků na zahradě Společně s dětmi se vydáme na zahradu nebo do přírody, kde pozorujeme ptáčky okolo. Jejich namlouvání, hnízdění apod. Kde hledají potravu, jak létají a jak chodí.</p>	
<p>Reflexe Diskuze</p>	<p>Koho jsme viděli? S dětmi si prohlížíme atlas ptáků a povídáme si o tom, které ptáky jsme během dne zahlédly. Nakonec pak dětem rozdáme obrázky ptáčků a děti musí správně zařadit, zda tento druh odlítá na zimu do teplých krajín, nebo tu zůstává přes zimu.</p>	<p><i>Atlas ptactva, obrázky s ptactvem</i></p>
<p>Evokace Pozorování, výtvarná činnost</p>	<p>Ptačí pírko Dětem do skupinky přiřadíme pírko od ptáčka a také dostanou do skupiny lupu. Děti pak následně pozorují detaily. Mimo jiné můžeme dětem nabídnout na pozorování i různé vzory dřeva.</p> <p>Děti si pak tento vzor dřeva přenesou na papír pomocí tužky. Nakonec si děti vytvoří z barevných papíru vlastní ptačí pírko, které na tento papír se vzorem dřeva nalepí.</p>	<p><i>Pírka, lupy, vzorky dřeva</i></p> <p><i>Bílé papíry – jemné, tužky, barevné papíry, fixy</i></p>
<p>Uvědomění Výtvarná činnost</p>	<p>Ptačí krmítko Každý dostane roličku od toaletního papíru. Tu si děti obalí v medu a pak ruličku vyválíme v misce se semínky. Necháme ruličku zaschnout, a nakonec provlékneme provázek.</p>	<p><i>Roličky od toaletního papíru, semínka, provázek</i></p>
<p>Reflexe Diskuze</p>	<p>Kde mají ptáčci své doma? Povídání v kruhu o tom, kde všude může takový ptáček bydlet. Děti podávají návrhy, jak takové bydlení uvnitř může vypadat a co tam všechno nalezneme.</p>	

<p>Evokace Četba</p>	<p>Četba pohádky Uprchlík na ptačím domě od Ondřeje Sekory.</p>	
<p>Uvědomění Pozorování, diskuze</p>	<p>Práce s ptačím vejcem Do mateřské školy můžeme přinést různé druhy vajec, abychom tato vejce mohli navzájem porovnávat. Děti hádají, komu které vejce patří. Pokusíme se porovnat jejich velikost a prostřednictvím měření. Společně si pak prohlédneme skořápku vajíčka a lupou sledujeme její detaily, z čeho se skořápka skládá. Dále můžeme zblízka sledovat i oddělování žloutku od bílku.</p>	<p><i>Vejce různého druhu, krejčovský metr, skořápky, lupy</i></p>
<p>Reflexe Pohybová činnost</p>	<p>Zaskákej mi ptáčku můj Děti rozdělíme do skupin a každý z nich představuje určitý druh ptáka. Vrabci provádí poskoky snožmo, vrány zase mávají v upažení apod. Děti se takto pohybují na doprovod hudby, pokud hudba přestane hrát, děti se musí zastavit. V průběhu hry můžeme měnit směry a ztěžovat pohyby.</p>	<p><i>Hudební doprovod</i></p>

3.2 Pilotní ověření projektu

Projekt Probouzíme jarní přírodu byl vypracován pro Mateřskou školu Březinka. Jde o mateřskou školu, sídlící ve velmi malé obci, která je obklopena bohatou přírodou. Zároveň však tato mateřská škola spadá pod Mateřskou školu Bělá pod Bezdězem, příspěvková organizace. Jde o jednotřídní mateřskou školu, s maximálním počtem dětí 24 a dvěma pedagožkami. Ve třídě je navíc integrované děvče s tělesným handicapem a asistentka pedagoga.

Prostředí mateřské školy je velmi pěkné, třída evokuje veselou náladu, neboť je třída plná barev a didaktického materiálu, který je dětem dostupný. Z pozorování si troufám říci, že jsou děti s nabídkou v mateřské škole dostatečně spokojeni a cítí se zde uvolněně. Součástí mateřské školy je i nově zrekonstruovaná zahrada, tvořena převážně z přírodních materiálů, jako je kámen, dřevo, písek apod. Dominantou této zahrady je pak velké blátoviště, které bez přísunu vody funguje jako pískoviště pro děti.

Projekt se skládá ze 4 oblastí, které jsou rozvrženy do čtyř týdnů. V rámci praxe jsem z důvodu nedostatečné časové dotace realizovala první dva týdny tohoto projektu.

Den první

První den nejprve probíhalo samotné seznámí s prostředím mateřské školy a také s dětmi. Děti jsou velmi disciplinované a dodržují společenská pravidla, která si společně v mateřské škole stanovili. Jedním z rušivých elementů je však jeden z chlapců, který byl do této mateřské školy přeřazen z jiné z důvodu jeho nadměrné aktivity a nevhodnému chování, nedodržující pravidla školy. Paní učitelka mne hned ze začátku na jeho výkyvy v chování upozornila a dala mi cenné rady, jak s tímto chlapcem pracovat.

Poprosila jsem paní učitelku, zda bych již první den mohla realizovat některou z činností, které jsem si připravila ve svém projektu. Jelikož nám počasí přálo, vydali jsme se společně na zahradu, abychom provedli ranní cvičení na čerstvém vzduchu. Vyzkoušeli jsme si tedy společně hru Pletla v kytce. Nejprve jsme si s dětmi tuto písničku společně zazpívali, abychom si ji zažili. Poté jsme realizovali samotnou činnost. Děti se pohybovaly na místě v kruhu, poté ve dvou kruzích v protisměru. Nakonec jsme vyzkoušely i vzájemné proplétání.

Potom co jsme se trochu zahřáli, rozhodla jsem se s dětmi vyzkoušet dětskou jógu, abychom se také správně protáhli. Tuto činnost jsem sice v projektu neměla, vycházela jsem však

z momentální situace a vhodné atmosféry. Tuto jógovou rozcvičku jsem samozřejmě motivovala jarním sluncem a rozkvétáním jarních květin. Některé z dětí měly problém setrvat v určité pozici, například v pozici střecha. Paní učitelce se tato jóga velmi líbila, neboť to bylo pro děti něco nového. Rozhodla jsem se tedy, že dětskou jógu zařadím do programu i v jiném dni.

V rámci dopoledního pobytu venku jsme si zahráli hru Na louku. Místem pro realizaci nám i teď byla školní zahrada, neboť nabízela spoustu možností, jak s touto hrou pracovat. Děti jsem rozdělila do 4 skupin, přičemž každá představovala jeden druh květiny (petrklič, fialky, modřinec, tulipán) – dle barevných fáborků. Na větu: „Mám já prázdnou vázičku, natrhám si kytičku – fialek“ se musely děti s příslušnou barvou shromáždit na vytyčené místo. Aktivitu jsem upravovala podle potřeby. Děti se musely například na místě zatočit, nebo zaskákat na místě apod. Děti si tuto hru velmi oblíbily a rychle pochopily pravidla této hry. Celý den si pak následně přeříkávaly tuto říkanku.

Obrázek 1 – hra „Na louku“ (zdroj autor)

Obrázek 2 – hra „Na louku“ (zdroj autor)

Den druhý

Druhý den jsem hned z rána započala další aktivitu s dětmi, neboť bylo vhodnější využít menšího počtu ve třídě a toho, jak postupně děti přicházejí. Mohla jsem se tedy dětem věnovat při této činnosti. Zvolila jsem výtvarnou činnost Květy louky. Dětem jsem rozdala větší formát papíru, na který měly namalovat temperovými barvami různé květiny, které nalezneme třeba na louce. Aktivitu jsem motivovala jako výpravu za luční vílou, která nám ukáže, jak pestrou má zahrádku. Tuto zahrádku právě děti vytvářely. Potom, co děti domalovaly různé květiny, namočily si bříška prstu a obtiskly jej na papír. Potom co byl obraz zaschlý, dokreslovaly děti černou fixou detaily. Z obtisknutých prstů pak vytvářely luční včelky.

Dětem se tato aktivita líbila, především pak otiskování vlastních prstů. Bylo to pro ně něco nevšedního. Pro některé děti však bylo náročné udržet pozornost a soustředit se na vypracování zadaného úkolu. Důležité je tedy neustále děti správně motivovat, aby jim aktivita přišla smysluplná a zábavná. Příště by bylo možné tuto výtvarnou činnost realizovat i na dlouhý formát papíru, jako společná práce dětí.

Během ranní rozcvičky jsme si zahráli s dětmi na květinčky, které má luční víla na své zahrádce. Prostřednictvím narativní pantomimy jsme rostli a kvetli od semínky až po velkou květinu. Bohužel jsem opomenula přípravu hudebního doprovodu – kulisy, a tak jsme rozcvičku prováděli bez hudby. Věřím, že pokud by si včas připravila hudební doprovod, motivace dětí pro tuto činnost by byla mnohem vyšší. Děti se tedy seznámily s jednotlivými stádii, kterými si každá rostlina prochází, ale také jak reaguje na změny klimatu (ve větru, když je horko apod.).

Obrázek 3 – malba prsty (zdroj autor)

Obrázek 4 – malba prsty, louka (zdroj autor)

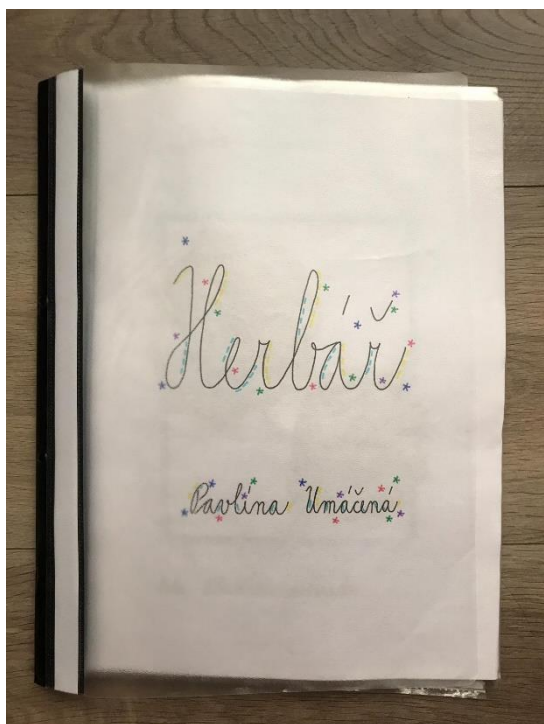
Den třetí

Třetí den jsem ze svého projektu realizovala rozcvičku Jarní rozkvětání. V této rozcvičce jsem děti seznámila s gymnastickými cviky. Nejprve jsem děti požádala, aby si odložily bačkory na stranu koberce, abychom měli prostor na cvičení. Jednomu dítěti jsem dala overball a stalo se sluníčkem, které chytalo ostatní děti. Zprvu se objevila komplikace, kdy malé děti nerespektovaly vymezený prostor, a tak jsem musela vymezit prostor pomocí dětských židlí.

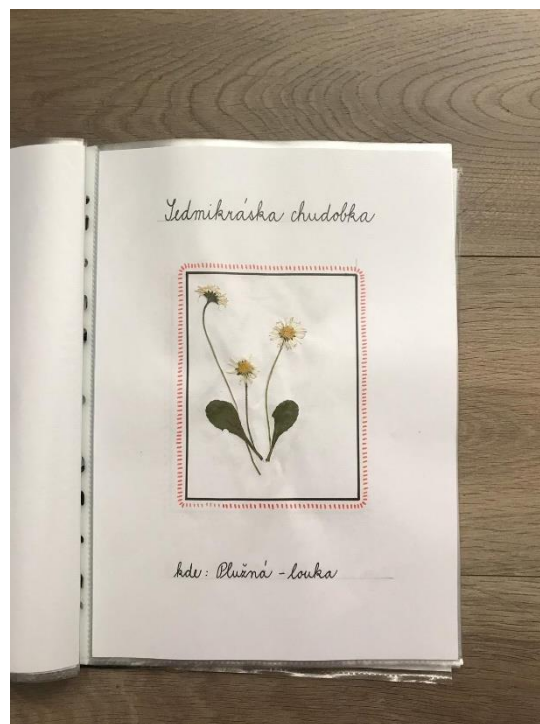
Poté jsme se přesunuli k průpravné části rozcvičky. Požádala jsem děvčata, aby si nejprve došly pro overbally ony, a poté si pro ně šli chlapci. Společně jsme pak provedli rozcvičku s overbally, na kterých děti seděly, nebo s nimi přímo cvičily. Jeden z chlapců bohužel neustále narušoval provedení rozcvičky a rozptyloval tak ostatní děti. Paní učitelka nakonec zakročila a chlapce posadila na stranu. Nakonec jsem ho ale znovu zapojila do rozcvičky během hlavní části. Závěrečná část ve formě tanečku se dětem velmi zalíbila, a proto jsme ji nakonec ještě jednou zopakovali. Děti se prostřednictvím této aktivity seznámily s pohybovými aktivitami zaměřené na gymnastiku a také jak lze pracovat s overbally.

Během pobytu venku jsme s dětmi pozorovaly, jaké rostliny nalezneme v přírodě okolo nás. Společně jsme si povídali o tom, jaké květiny bychom neměly trhat a jak bychom se měli k nim chovat. Během této aktivity jsme využila svého herbáře, který jsem si v rámci praxe vytvořila.

Nakonec jsme se dostali k další aktivitě pod názvem Dozrávání pampelišky. S dětmi jsme natrhali několik pampelišek, které jsme po příchodu do mateřské školy rozložili na papír a uložili na suché a slunné místo. Dalším úkolem bylo pak vyčkat 2 dny a sledovat, jak květy pampelišek dozrály a proměnily se. S dětmi jsme si povídaly o tom, že pampeliška se jinak nazývá jako Smetanka lékařská a může nám také někdy pomoc v naší nemoci. Právě proto se jí říká lékařská.

Obrázek 5 – herbář (zdroj autor)

Obrázek 6 – herbář (zdroj autor)

Den čtvrtý

Čtvrtého dne jsme s dětmi během ranní činnosti vytvořili kouzelné jarní zahrádky přímo v prostorách mateřské školy. Děti jsme motivovala opět návštěvou luční víly, která nás celý tento týden doprovázela. Aby se totiž u nás cítila luční víla dobře, musíme ji vytvořit louku plnou květin i u nás v mateřské škole. Prostor jsem rozdělila na čtyři části, které jsem oddělila pomocí lana. Děti jsem pak také rozdělila do čtyř skupin, kdy do každé skupiny jsem dala jednoho předškoláka. Úkolem bylo využít nejrůznějších materiálů a společně vytvořit zahrádku plnou květin. Děti tak musely vzájemně spolupracovat, což pro některé byl nelehký úkol. V mateřské škole, a především v této aktivitě, se projeví dominantní jedinci, kteří skupinku vedli, a ti, kteří si tvořili jen na svém místě. S paní učitelkou jsme tak zhodnotily, že aktivity

tohoto typu je vhodné zařazovat častěji a naučit tak děti spolupráci na jednom úkolu. Nakonec jsme si všechny tyto zahrádky společně prohlédli a představili.

Během dopoledního pobytu venku jsme se s dětmi vypravily na louku, kde jsem pro děti zorganizovala hru Nenene, mne netrhej. Na louce jsem rozložila obrázky jarních květín (ohrožené a neohrožené druhy). Tyto květiny jsme si nejprve s dětmi představili a pověděli jsme si, které rostliny bychom tedy trhat neměli, a které naopak můžeme. Děti jsem rozdělila do stejných skupin, jako tomu bylo v dopolední činnosti. Tyto týmy se pak postavily na startovní čáru a na signál (tlesknutí) vždy první vybíhal sebrat jednu květinu. Mohl však sebrat pouze tu, která se trhat může a není ohrožená. Pokud utrl špatně, musí se vrátit a utrhnout správnou květinu. Vyhrává tým s nejvyšším počtem správných květin.

Pro nejmenší děti byla tato aktivita zpočátku poněkud náročná. Starší děti jim však byly oporou a dětem pomáhaly. Zhodnotila bych tuto aktivitu za vydařenou. Motivací byl pro děti již samotný fakt, že se hra odehrávala ve volném prostoru na louce. Doporučením pro příště je dostatečně promyslet organizaci a vhodnost této aktivity pro určitou věkovou kategorii. Děti se během této aktivity seznámily s ohroženými druhy květin, se kterými se dostávají běžně do styku.

Obrázek 7 – Louka pro luční vílu (zdroj autor)

Obrázek 8 – Louka pro luční vílu (zdroj autor)

Den pátý

Tento den jsme společně s dětmi dokončili aktivitu s pampeliškami. Pozorovali jsme, jak pampelišky dozrály a většina květů obsahovala zralá semena, které jsme si také zkusili zasadit.

Na tuto aktivitu jsem pak plynule navázala výtvarnou činností Tajemství pro pampelišku. Děti si nakreslily svou vlastní pampelišku, které jsme rozmístili po prostoru třídy mateřské školy. Společně jsme vytvořili kruh, kde jsme si povídali o tom, co jsme se za celý týden dozvěděli a naučili. Každý měl pak za úkol, nakreslit, co se mu během týdne líbilo, nebo co se dozvěděl, či své jarní přání. Tyto obrázky jsme pak zalepili do obálek a každý si své přání připnul ke své pampelišce. Dětem se nejvíce líbila motivace tajemství, které bude ukryto v této obálce a jenom jejich pampeliška bude o tomto tajemství vědět. U některých dětí byl však problém udržet jejich soustředěnost, především pak u dětí malých, které nevydrží tak dlouho u výtvarné činnosti a vyžadují pomoc.

Pro pobyt na zahradě mne napadla hra, kterou jsem se rozhodla realizovat, ač se nenachází v mém projektu. Každopádně to je právě na projektu skvělé, neboť je otevřený a lze vycházet z momentální situace. Využila jsem barevných květin z papíru a na základě jejich barev připravila PET víčka téže barvy. Víčka jsem rozdělila do dvou košíčků po stejném počtu. Jelikož jsme se s paní učitelkou shodly na tom, že děti nejsou zvyklé hrát týmové hry, je potřeba na tom pracovat a děti těmito činnostem učit. Vytvořila jsem dva týmy, které se postavily do zástupu. Úkolem prvního bylo na tlesnutí vzít jedno víčko, běžet, přiřadit (položít) ho na správnou květinu a utíkat zpátky. Další pak mohl vybíhat jen tehdy, když si plácne s tím, který se právě vrací. Jednalo se tedy o jakousi štafetu.

Zpočátku dělalo dětem problém, pochopit, že může vybíhat vždy jeden a jen tehdy, pokud si společně předají štafetu. Nakonec však měla tato aktivita takový úspěch, že jsme hru opakovali třikrát a děti si ji velmi užily. Potom, co jsme hru dohráli, využila jsem situace a společně jsme se shromáždili okolo květin, kde jsme si spočítali, kolik je na květinách PET víček a jakou barvu vlastně mají.

Obrázek 9 – hra „Najdi správnou kytičku,
co má stejnou barvičku“ (zdroj autor)

Obrázek 10 – hra „Najdi správnou kytičku, co má
stejnou barvičku“ (zdroj autor)

Obrázek 11 – sázení semínek (zdroj autor)

Den šestý

Tento den jsme započali nové podtéma tohoto projektu. Probudil se právě, malý brouček v trávě. Už během minulého týdne jsme během vycházek a pobytů venku měli možnost pozorovat nejrůznější brouky a hmyz. Proto jsme mohli volně navázat tímto tématem.

V rámci ranního cvičení jsme se rozpohybovaly na skladbu Včelka, za doprovodu klavíru. Děvčátka se proměnila ve včelky a držela se za ramena, jako by měla malá křídélka. Chlapci se stali motýli, a naopak mávali volně pažemi. V průběhu děti musely různě měnit směr pohybu. Následně se musely děti po dohraní písně rozdělit správně na včelky a motýli, abychom si mohli spočítat, kolik máme včeliček a kolik motýlků. Do ranní rozvíčky jsem znovu zařadila dětskou jógu pro její úspěšnost.

Během dopolední řízené činnosti jsme s dětmi navázali na včelky, ve které jsme se v ranní rozvíčce proměnili. Nejprve jsme se posadily do kruhu, kde jsem dětem ukázala, jak vypadají jednotlivé životní cykly včely medonosné. Děti měly spoustu otázek, na které jsme se snažily s paní učitelkou dostatečně odpovědět. Pro příště by bylo vhodné ještě více nastudovat problematiku včel, abych nebyla žádnou otázkou zaskočena.

Po tomto diskuzním kruhu jsem požádala děti, aby se jednotlivá stádia ztvárnil pomocí vlastního těla. Využít však mohly i materiálů, které jim mateřská škola nabízí, jako například různé látky. Děti se naprosto vžily do role včel a do všech jejich cyklů. S paní učitelkou jsme nejednou byly zaskočeni, jak kreativní děti dokáží být. Jako larvy se omotaly do bílé látky, někteří dokonce chtěly využít toaletního papíru. Myslím, že tato aktivita byla zajímavá nejen pro děti, ale i pro mne samotnou. Děti se tak díky této činnosti seznámily se životem včel a s tím, jak jsou pro nás důležité.

Den sedmý

Tento den jsem si pro děti připravila aktivitu na ráno, abych se u této aktivity mohla dětem individuálně věnovat. Ač tuto činnost nemám ve svém projektu, rozhodla jsem se ji pro děti vypracovat, neboť byla velmi vhodným motivačním prostředkem. Na velký formát papíru jsem namalovala trasu mravence, který během své cesty přechází přes různé terény. K tomu jsem si připravila černé zavařovací sklenice, aby děti nemohly vidět, co je ve sklenici ukrytého. Do těchto sklenic jsem dala vodu, šišky, kameny, klacíky, písek a oříšky. Děti pak procházely společně s mravenečkem celou trasu a hádaly podle hmatu, kudy zrovna mraveneček prochází. Nejvíce vždy děti překvapilo, když si sáhly do vody.

Několikrát si chtěly cestu mravenečka projít znovu. Z nedostatečné časové dotace a aby se vystřídaly všechny děti jsem však nemohla vždy cestu mravence opakovat. Rozhodla jsem se tedy tyto materiály ponechat paní učitelce v mateřské škole, kdyby tuto činnost chtěli ještě někdy realizovat.

V rámci pobytu venku jsme s dětmi pozorovali různé brouky a také hmyz. Nalezli jsme slunéčko sedmitečné, a tak jsme si vyprávěli, jak takové české slunéčko sedmitečné má vypadat. Říkali jsme si, jak nám beruška pomáhá v boji proti mšicím, které nám mnohdy ničí úrodu. Nejvíce však děti zaujaly ploštice, které se zrovna v okolí mateřské školy přemnožily. Jeden z chlapců bohužel projevoval spíše agresi vůči těmto broukům. Vysvětlovali jsme si však, jak bychom se k nim správně měli chovat a přírodu okolo nás chránit. Využili jsme i broukoviště, které má mateřská škola k dispozici.

Obrázek 12 – cesta mravenečka (zdroj autor)

Obrázek 13 – cesta mravenečka (zdroj autor)

Obrázek 14 – školní broukoviště (zdroj autor)

Obrázek 15 – Pozorování hmyzu (zdroj autor)

Den osmý

Hned ráno jsem zpestřila den poslechem písně Brouci na jaře od Dády Patrasové. Děti měly volný prostor jak pro tanec, tak i pro ranní hry.

Po tom, co jsme se opět rozehrály na skladbu Včelka v ranní rozcvičce, jsem pro děti přichystala překážkovou dráhu. Stejně tak jako mravenci musí při své cestě do mraveniště překonávat různé překážky, musely i děti procházet různými stanovišti, přes různé povrchy. Jedním ze stanovišť pak bylo i čichové pexeso, kde si děti vyzkoušely, jak dobré mají své smysly. Využila jsem zde opět černých zavařovacích sklenic, do kterých jsem dala banán, mýdlo a pomeranč. Děti pak musely správně přiřadit dvě shodné vůně k sobě. Jinak se děti plazily tunelem, běhaly slalom, přeskakovaly přes překážku, procházely trasu po laně nebo chodily po špičkách či po patách. Příště by bylo vhodné lépe uspořádat stanoviště z organizačního hlediska, aby nedocházelo ke vzájemnému rozptylování dětí. V této situaci mi byla oporou druhá paní učitelka.

Po svačině jsme opět plynule navázali na život mravenců, kde jsme si povídali o tom, jak spolu mravenci musí velmi dobře spolupracovat. Závisí na tom jejich život a život jejich královny. Pokusili jsme se tedy zachránit a přenést polámaného mravenečka. Z bezpečnostních důvodů jsme vytvořili dvě skupiny, přičemž v každé skupině byla přítomna minimálně jedna učitelka.

Vždy se zvolil jeden, který se stal naším polámaným mravenečkem. Ten se položil na zem a ruce položil křížem na ramena. Ostatní děti se postavily kolem něho a pokusili se ho pomalu zvednout. Následně velmi pomalými krůčky postupovaly tak, aby ho přesunuly na druhou stranu místnosti a opět ho pomalu položily. Děti si v této situaci musely uvědomit zodpovědnost, jakou tato činnost vyžaduje. Aktivita byla však velmi úspěšná a děti naprosto překvapily, jakým způsobem se zhostily této činnosti. Mimo jiné bylo skvělé, jak se všechny děti aktivně zapojily a pochopily tak v čem spočívá život mravenců.

Den devátý

Tento den jsem s dětmi vytvářela včeličky a berušky ze skořápek. Začala jsem s dětmi jednotlivě pracovat již během ranních her. Postupně jsem si děti volala k sobě, abych jim individuálně mohla vysvětlit, jak budeme postupovat a pracovat. Děti jsem motivovala předchozími aktivitami, především pak pozorováním, které jsme realizovali jednoho dne při pobytu venku. Děti se už tehdy seznámily se sluníčkem sedmítečným, ale také se včelami a jinými brouky. Využili jsme tedy v mateřské škole velkých skořápek z ořechů. Tyto skořápky děti nabarvily podkladovou barvou. Žlutou na včelku a červenou, pokud děti vytvářely berušku. Z barevného papíru jsme společně vystříhli křídélka. Potom, co skořápky dostatečně zaschly, namalovaly děti černou barvou pruhy či tečky na sluníčko sedmítečné. Dvě stejné skořápky jsme slepili k sobě a mezi jsme vložili šňůrku, abychom si mohli naše výtvořky vyvěsit ve třídě. Třída se nám tedy opět proměnila v jakousi louku plnou brouků a létajících hmyzu.

V rámci dopolední řízené činnosti jsem si pro děti připravila báseň Dva mravenci od Jana Čarka. Nejprve jsme se s dětmi s touto básní seznámily. Povídali jsme si o tom, co vše se v básni událo a o kom tato báseň vlastně je. Když už jsme si v básni byli poněkud jistější, přidala jsem k básni pohybový doprovod, abychom si báseň ještě více zažili. Tato aktivita proběhla podle mých představ, ani od paní učitelky se mi nedostalo určitého doporučení pro následující realizaci.

Poté jsem volně navázala na tuto báseň a zadala jsem dětem, abychom si vytvořili rekvizity a tuto báseň se pokusili zdramatizovat. Děti opět předvedly svou kreativitu a tvořivost. Vytvořili si nejen tykadla, ale kostýmy. Tato aktivita byla ale poněkud zmatečná a náročná na organizaci. Děti po delší přípravě ztrácely motivaci a pozornost orientovaly na jiné věci. Některé děti pak přímo narušovaly průběh. V tomto případě je pak vhodné dostatečně promyslet organizaci celé

činnosti, rozvrhnout prostorové vymezení, případně rozdělit děti na menší skupinky, kdy práce s nimi bude přehlednější.

Den desátý

Poslední den mé praxe a zároveň realizace posledních činností mého projektu jsem ponechala volnější a dětem dala prostor pro vyjádření pocitů z celého našeho dvoutýdenního programu. I přes to jsem si však připravila pro děti některé aktivity, uvedené v mém projektu.

Během ranní pohybové chvilky jsme si zacvičily na pohybovou skladbu *Žížaly*. V průběhu skladby jsme provedly poskoky, úklony do stran na protažení šikmých svalů břišních, kroutili jsme se jako žížaly. Protáhli jsme si i prsní svaly a zadní stranu steh. Po zahřátí a protažení jsme za pomoci malých kruhů provedli ještě cviky na protažení svalů lýtkových, ale také jsem zapracovali na zpevnění našich břišních svalů.

Během pobytu venku jsem děti seznámila s broukem Kůrovcem a s tím, jaký dopad na přírodu svým působením má. Někteří už o Kůrovci slyšely, pro některé byl však tento brouk něčím naprosto novým. Aby tato hra byla správně motivována, vydali jsme se si ji zahrát do blízkého lesa. Děti jsem pak rozdělila do tří skupin, které jsem rozlišila barevnými fáborčky, aby nedošlo k organizačnímu nedorozumění. Každá barva pak představovala jednu skupinu, jako listnáče, jehličnany a kůrovce. Děti se pohybovaly ve vymezeném prostoru, kde bylo navíc několik stromků označeno modrými a červenými praporky. Listnáče se pak mohly zachránit tím, že se schovají před kůrovcem do červeného domečku. Jehličnany se naopak mohly zachránit schováním se do modrého domečku. V každém domečku však v tu danou chvíli mohlo být jen jedno dítě. Pro velmi malé děti bylo toto pravidlo zpočátku těžké dodržovat, stejně tak jako respektovat barvu domečku, do kterého se mohou schovat. Jako svou chybu bych hodnotila především to, že praporky nebyly téže barvy jako fáborčky, které měly děti na sobě připnuté. Pro nejmenší by se jednalo o zjednodušení této hry a lepší orientaci ve hře.

Obrázek 16 – cesta do blízkého lesa (zdroj autor)

Obrázek 17 – pozorování v přírodě (zdroj autor)

4 Diskuze k navrhovanému projektu

Hodnocení jednotlivých aktivit realizovaných v průběhu dvoutýdenní praxe v mateřské škole jsem nadnesla již v samotných popisech těchto dní. Cílem mé práce bylo vypracovat takový projekt, který bude dostatečným způsobem seznamovat děti mateřské školy s přírodou, jejími zákonitostmi, a především pak podávat základ pro pozitivní vztah k přírodě jako takové. Tento cíl, troufám si říci, byl naplněn nejen díky příjemné atmosféře, která po celou dobu programu panovala.

V průběhu těchto aktivit se děti seznámily s ohroženými i neohroženými druhy rostlin. Dále se děti seznámily s prostředím létajícího i nelétajícího hmyzu. Za nejvíce přínosné však považuji aktivitu, která dětem přiblížila problematiku koloběhu vody, se kterou se děti tohoto věku běžně nesetkají. Prostřednictvím obrázků i pohybové aktivity si děti vštípily do paměti, jak tento koloběh probíhá a jaký vliv má na naši planetu.

Většina aktivit probíhala bez značných odchylek od mé představy. Samozřejmě bylo nutné pružně reagovat na momentální situaci, případně na celkové naladění dětí a jejich připravenost provádět danou činnost. Nicméně jsem i přes spokojenost s výsledky jednotlivých aktivit očekávala vyšší procento času stráveného ve vnějším prostředí mateřské školy. Ne vždy nám to však mohlo být umožněno, jak vzhledem k počasí, tak vzhledem k dalším povinnostem mateřské školy.

Co se týká využití pohybových aktivit v rámci mého projektu, i zde jsem očekávala vyšší procento zastoupení. Nechávala jsem se často unášet tradičním výchovně vzdělávacím procesem v předškolním vzdělávání, kdy pohybové aktivity tvoří bohužel jen malé procento času v mateřské škole. Je důležité dát dětem možnost se hýbat, neboť je to jejich přirozená aktivita. Organizovat celodenní výlety či samotný sportovní den, během něhož se děti seznámí i s netradičními pohybovými hrami.

Děti ochotně spolupracovali při realizaci našich projektových činností, a ne jednou se mi dostalo kladné odezvy na zvolené aktivity. Samotnou mne potěšil i zájem paní učitelky o můj projekt, aby i ona mohla v budoucnu některé z těchto aktivit realizovat v mateřské škole znovu.

Děti si z těchto dvou týdnů odnesly mnoho poznatků, které vhodně využijí ve svém budoucím životě, a především pak při nástupu do základní školy. Získaly povědomí o různých oblastech přírody živé i neživé.

5 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zpracovat návrh projektu environmentální výchovy s dostatečným využitím pohybových aktivit a jeho realizace v mateřské škole, což podpoří celkový vztah dětí k okolní přírodě. Děti si z tohoto projektu měly odnést především spoustu znalostí týkající se oblasti rostlin, hmyzu, vody a ptactva. Mimo jiné si však měly děti v průběhu plnění tohoto projektu vytvořit kladný vztah k přírodě a jejím zákonitostem. Nejdůležitějším motivačním prvkem celého projektu pak měl být přímý kontakt s přírodou, což se nám díky velmi dobré lokalitě mateřské školy podařilo. I přes to, že byl náš program někdy narušen jinými činnostmi, které bohužel bylo nutné vykonat v rámci tradičního programu mateřské školy, hodnotím tento projekt jako zdařilý. Přímý kontakt s přírodou jsme realizovali nejen během vycházek do okolí mateřské školy, ale také díky vhodně navržené školní zahradě, která sama disponuje spoustou přírodních materiálů, rozvíjející dětské smysly, jako například broukoviště, školní zahrádka či zvuková dřívka. Navíc jsem pochopila, jak je sblížení s živou a neživou přírodou důležité pro harmonický vývoj dítěte. Již na základě jednotlivých činností jsem měla možnost vysledovat, které rodiny tráví spoustu času v přírodě a vedou dítě ke správnému chování v ní, a které rodiny žijí tzv. městským životem a kontakt s přírodou jim naprosto chybí.

Zpracování této bakalářské práce mi dalo navíc informace o tom, jak lze spojit učení o přírodě se samotným pohybem, který je pro vývoj dítěte neméně důležitý. Právě spojení těchto dvou oblastí vytváří velmi silný zásah do života dítěte, neboť se vzájemně doplňují a posilují motivaci dítěte. Dnešní společnost stále více inklinuje k užívání moderních technologií jako prostředku výchovy. Neuvědomují si však, že se tím zatracuje pozitivní vztah dítěte k přírodě a vzniká tak až globální problém. Příroda se tedy v dnešní době stává spíše jakýmsi pozadím, na kterém probíhají různé lidské činnosti, bez toho, aniž bychom si uvědomili, jaký dopad na ni nesou.

Vzpomínám si na své dětství, které bylo šťastné, neboť jsme veškerý volný čas trávili s přáteli venku v přírodě, a stačilo vždy jen pár věcí a dokázali jsme se dostatečně pobavit. Poznali jsme, co nám může příroda dát, ale také co jí musíme poskytnout my sami na oplátku. Poznávali jsme ji a vnímali všemi svými smysly. Přesně takový prožitek jsem chtěla vypracováním vhodného projektu vyvolat i u dnešních dětí, kterým tento bezprostřední prožitek z přírody mnohdy chybí.

Realizací projektu jsem zjistila, že děti jsou těmto činnostem velmi otevřené, neboť jsou velmi zvědavé. Vidět vše z bezprostřední blízkosti a seznámit se s tím, jak to v přírodě chodí, je pro ně neuvěřitelným zážitkem. Mnozí z nich ani nestačili verbálně projevit své pocity přichozím

rodičům. Je tedy velmi důležité dát dětem v tomto věku prostor, aby poznávaly svět okolo sebe prostřednictvím svých smyslů a vytvářely si správné vzorce chování jak k sobě navzájem, tak i k samotné přírodě.

Summary

Bakalářská práce poskytuje pohled do problematiky environmentálního výchovně vzdělávacího procesu v předškolním věku. Z vypracování projektu environmentální výchovy vyplývá, že navrhnout takový environmentální projekt, který zároveň obsahuje vyšší zastoupení pohybových aktivit je poněkud náročnější, neboť environmentální výchova je především o rozumovém poznávání světa.

Na základě realizace navrženého projektu v praxi se mi nejen ukázaly znalosti dětí v oblasti environmentální, ale také jejich fyzická zdatnost a schopnost pracovat se zadanými pravidly. Mimo jiné tato práce poskytuje poznatky a doporučení pro další zpracování projektů tohoto typu.

Referenční seznam

BAJGAROVÁ, Iva; DOŘÁKOVÁ, Hana; TÁBORSKÁ, Hana (2011). Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku. In: *vemeste.cz* [online]. [cit. 16.4.2019]. Dostupné z: <http://www.vemeste.cz/2011/05/charakteristika-vyvoje-ditete-predskolniho-veku/>

BEČVÁŘOVÁ, Ivana; SOLOSHYCH, Irina Alexandrovna (2012). *Metodologie environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty*. Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. ISBN 978-80-87472-45-3

ČINČERA, Jan (2007). *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-147-8

DAŇKOVÁ, L (2009). Analýza stavu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Praha: Pavučina.

DVOŘÁKOVÁ, Hana (2011). *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Portál. ISBN 978-80-7367-819-7

DVOŘÁKOVÁ, Hana, a kol. (2014). *Rozvíjíme tělesnou zdatnost dětí*. Raabe. ISBN 978-80-7496-162-5

FRÖMEL, NOVOSAD A SVOZIL (1999). *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. Univerzita Palackého. ISBN 80-7067-945-X

Hádanky o ptácích (2019). In: *deti.e-papa.cz* [online] [cit. 27.3.2019]. Dostupné z: <http://deti.e-papa.cz/hadanky-pro-deti/8/>

HUBLOVÁ, Pavlína (2015). Environmentální výchova. In: *rvp.cz* [online]. [cit. 24.2.2019]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/E/Environment%C3%A1ln%C3%AD_v%C3%BDchova

Hravé cvičení (2012). Raabe. ISBN 978-80-8755-349-7

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina, Ph.D. (2010). *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s.r.o. ISBN 978-80-86307-95-4

KASÍKOVÁ, Hana (1993) Nastal v naší škole čas projektů? In: *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: IPOS ARTAMA ve spolupráci se Sdružením pro tvořivou dramatiku Str. 8–9. ISBN 80-7068-066-0

LANGMEIER, Josef; KREJČÍKOVÁ Dana (2007). *Vývojová psychologie: 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0

LÉBLOVÁ, Eliška (2012). *Environmentální výchova v mateřské škole*. – 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0094-9

MATĚJČEK, Zdeněk (2005). *Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-0870-6

MIKLÁNKOVÁ, Ludmila (2009). *Environmentální stimuly v pohybové aktivitě dětí předškolního věku*. 1.vyd. - Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-2331-9

MŠMT (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha

NAKONEČNÝ, Milan (2003). *Úvod do psychologie*. Academia. ISBN 80-200-0993-0

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (2019). *Cíle udržitelného rozvoje*. In: *osn.cz* [online]. [cit. 4.2.2019] Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

OSOBNOSTI (2019). Jaroslav Foglar. In: *spisovatele.cz* [online]. [cit. 24.2.2019] Dostupné z: <https://www.spisovatele.cz/jaroslav-foglar>

STEHLÍKOVÁ-BABYRÁDOVÁ, Hana (2014). *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*. Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3818-4

VÁGNEROVÁ, Marie (2012). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1

Vlaštovka (2010). In: *mimirady.blog.cz* [online]. [cit. 27.3.2019]. Dostupné z: <http://mimirady.blog.cz/1001/hadanky-vlastovka>

WEDLICHOVÁ, Iva (2010). *Vývojová psychologie*. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-320-5

Seznam příloh

Příloha 1	i
Příloha 2	ii
Příloha 3	v
Příloha 4	vi
Příloha 5	vii

Seznam obrázků

Obrázek 1	35
Obrázek 2	35
Obrázek 3	36
Obrázek 4	36
Obrázek 5	38
Obrázek 6	38
Obrázek 7	39
Obrázek 8	39
Obrázek 9	41
Obrázek 10	41
Obrázek 11	41
Obrázek 12	43
Obrázek 13	43
Obrázek 14	43
Obrázek 15	43
Obrázek 16	46
Obrázek 17	46

Příloha 1

Pletla v kytku

1. ^FPletla v kytku rozmarýnu, ^Cdevaterý boží ^{C7}květ,
[: ^{C7}házela ji po voděnce, ^Fházela ji po vo^Bděnce, ^Caby plula v ^Dšic^rý ^Fsvět.
:]
2. Po voděnce nehluboké, která teče v tu stranu,
[: pověz ty mi, rozmarýnko, pověz ty mi, rozmarýnko, kam až já se dostanu? :]
3. Tekla voda podle mlýna, do splavu se vylila,
[: a ta milá rozmarýnka a ta milá rozmarýnka na kolo se chytila. :]

Zdroj: zpevnik.beil.cz (2019). [online].

Příloha 2

PŘÍPRAVA NA POHYBOVOU AKTIVITU V MATEŘSKÉ ŠKOLE – JARNÍ ROZKVÉTÁNÍ

Věková skupina: 4-6 let

Počet žáků: 18

Pomůcky:

ÚVODNÍ ČÁST

Dětem zkontrolujeme vhodně zvolený sportovní úbor a zda mají vyzuté bačkory. Poté si děti rozmístíme v prostoru tak, aby na nás každý dostatečně viděl. Zeptáme se dětí, co si představí, když řekneme pojem gymnastika. Vysvětlíme dětem, s jakými pomůckami můžeme v gymnastice cvičit. Připravíme si zvolené pomůcky.

RUŠNÁ ČÁST

Startér/ 4 min.

Zaměření: rychlost, postřeh, obratnost

Popis: Děti se pohybují ve vymezeném prostoru. Jedno z dětí dostane overball (sluníčko) a jeho úkolem je se co nejdříve dotknout (zahřát) overballem někoho z dětí. Z něho se pak stává paprsek sluníčka a chytá společně se sluníčkem.

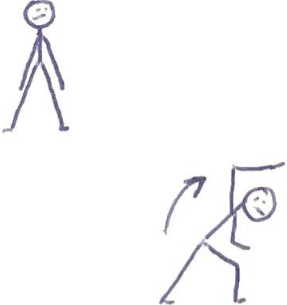

Obměny:

Můžeme zmenšovat vymezený prostor, ve kterém se děti pohybují. Další obměnou může být, že dítě, kterého se dotkl overball, dostává overball vlastní a počet honičů se zvyšuje.

Pomůcky: overball

PRŮPRAVNÁ ČÁST

Číslo cviku	Grafický záznam	Výchozí poloha	Průběh	Fyziologický účinek
1		Stoj spatný, upažit, levá dlaň vpřed, palec vzhůru, pravá dlaň vzad, palec dolů	Vytažení za palcem vzhůru a foukání na něj, s nádechem zpět a totéž na druhou stranu	Protažení trapézového svalu, posílení mezilopatkových svalů, pažních svalů

2		Stoj spatný, overball nad hlavou v držení	S výdechem tlak dlaněmi do overballu, s nádechem uvolnit, 5-8x	Posílení svalů mezilopatkových a svalů pažních
3		Stoj rozkročný, připažit	S nádechem podřep úložný levou, úklon vpravo, levou vzpažit, pravou opřít předloktím o koleno, protažení za levou rukou, s výdechem zpět, opačně, provádíme více dynamicky 5x na každou stranu	Protažení svalů trupu a paží
4		Úzký stoj rozkročný, pokrčit upažmo dolů, ruce v bok	Kroužení pánví vpravo, totéž opačně	Mobilizace velkých kloubů
5		Úzký stoj rozkročný, upažit	Kroužení zápěstí, v loktech, v ramenou, dvě série vždy po 6	Protažení horních končetin
6		Stoj široký rozkročný	Nohy rozkročmo a paže hmitají střídavě k jedné a druhé noze, dvě série po 8	Protažení dolních končetin

7		Sed, overball nad hlavou obouř	Předklon, overball na nártý a postupně kutálet po nohách směrem k trupu, 5x	Protážení zádových svalů a svalů dolních končetin
8		Sed na overballu, předpažit, ruce sklopit dovnitř, prsty se dotýkají	Zvednutím pánve vzpor vzadu ležmo, výdrž a zpět, 5x	Posílení svalů celého těla

HLAVNÍ ČÁST

Gymnastická průprava

- Ve vymezeném prostoru vytvoříme 5 stanovišť
- Děti vytvoří 5 skupin po 2, max. po 3 – vždy na stanovišti v určitém intervalu, poté výměna
- Na prvním stanovišti budou děti nacvičovat převaly
- Na druhém stanovišti výskoky s obratem (15)
- Třetí stanoviště: výskoky ze svíčky
- Čtvrté stanoviště: nácvik na kotoul vpřed, popř. kotoul vřed – nutný dohled pedagožky
- Páté stanoviště: kolébka provedená ze stoje

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

Taneček na píseň „Sněžěnka“

Táta včera na venku,
našel první sněžěnku,
vedle petrklíč,
zima už je pryč.

Ejchu, ejchu, ejchuchu,
jaro už je ve vzduchu,
ejchu, ejchu, ejchuchu,
zima už je pryč.

(Raabe, 2012).

(kruh, děti se chytí za ruce,
chůze do středu a zpět,
vzpažíme a zatočíme se dokola
do dřepu a ťukat do země
do stoje a tlesknout
krok poskočný na místě, houpeme rukama
ruce v bok, podřepy, zatočit se dokola
do dřepu a ťukat do země
do stoje a tlesknout)

Po tomto cviku už jen děti leží a relaxují za doprovodu příjemné hudby.

Příloha 3

Varroaza.cz

Zdroj: varroaza.cz (2019). [online]

Příloha 4

Josek Kožíšek – Polámal se mraveneček

Polámal se mraveneček,
ví to celá obora,
o půlnoci zavolali
mravenčího doktora.

Doktor klepe na srdíčko,
potom píše receptis,
tříkrát denně prášek cukru,
bude chlapík jako rys.

Dali prášku podle rady,
mraveneček stůně dál,
celý den byl jako v ohni,
celou noc jim proplakal.

Čtyři stáli u postýlky,
pátý těšil neplakej,
pofoukám ti na bolístku,
do rána ti bude hej.

Pofoukal mu na bolístku,
pohládl ho po čele,
hop a zdravý mraveneček
ráno skáče z postele.

Zdroj: cs.wikisource.org (2018). [online]

Příloha 5

Zdroj: Zborovna.sk (2017). [online]